

ISSN 2812-7161

ПАТРИЈАРХ СРПСКИ
павле

година III, број 2, 2023.

ДАНИ
ПАТРИЈАРХА
ПАВЛА

ДУХОВНИ НАУК

*Животи вјечни онима
који испрајношћу у добрим
гјелима израже славу и часи
и бесмртности
(Рим. 2, 7)*

Захвални смо Господу на томе што ће, у оквиру осме Манифестације „Дани патријарха Павла“, светлост угледати и други број часописа Патријарх српски Павле. Иначе је идеја за покретање листа, посвећеног нашем блаженопочившем патријарху проистекла из жеље да се његов лик и дело приближе и оним генерацијама које нису имале прилику да стасавају као његови савременици и кроз живу реч и светли патријархов пример приме важан духовни наук.

Исказујемо велику захвалност свима који су, са пуно љубави и поштовања према драгом патријарху Павлу, дали писани прилог за часопис, као и они који су до сада учествовали у реализацији свих садржаја Манифестације, чије постојање не би било могуће без покровитељства Града Чачка.

Овом приликом позивамо све оне који су на свом животном путу имали прилику да сретну или упознају патријарха, као и оне који нису, а имају жељу да оставе писани траг о њему, да нам се јаве и са нама поделе своја искуства и мисао.

Ово кратко уводно слово ваља схватити и као позив свима који су добре воље да дају допринос осталим садржајима Манифестације и узму учешћа у дрворезбарској колонији и хорском делу програма, као и да омогуће коришћење фотографија и других штампаних материјала, важних за дизајнирање часописа, али и организовање сталних и повремених изложби, које сведоче о патријарховом путу.

На концу, ово слово, као и читава Манифестација, позив су да се угледамо на Павла, да се учимо на поукама овог Божијег пастира!

Драго Милошевић

ДАР УМИЛЕЊА

Био је оличење црквене личности која је врлином, молитвом и делањем снажно и видно корачала кроз свет.

Пише: Мило Ломџар

У врелини летњег дана, на опустелом градском булевару, док су ретки пролазници настојали да се што брже склоне са сунчаног тротоара, тролејбус је возио троје људи. На удаљеним седиштима, међусобно непознати, деловали су потпуно несвесни иког око себе и неповезани и у судбинама и у мислима. На пустој станици, у тролејбусу је – хитро закорачивши на степенице – ушао ситан и времешан човек у црној калуђерској одећи. Оштрих црта лица, сувог до апсолутне испошћености коже, прекривене браздама, беле браде, имао је сјајне очи које су носиле поглед усредсређен на замишљену тачку испред себе. И све троје затечених путника је устало: без договора, без икаквих скривених знакова. Опазивши њихове кретње, ослоњен на штап, он

је рекао: „Седите. Ја одмах силазим.“ Није ни било потребе да устану, јер је празних столица било свуд: да је хтео, могао је сести било где у возилу. Устали су ношени унутрашњом потребом, подстакнути неуклоњивим унутрашњим гласом који их је ненадано повезао, одједном окупљени у жижу која није настала због спољашњих околности. Јер, препознали су га и то је било довољно. Све време вожње нико није сео. Он је стајао издвојен, чинило се окренут себи, али не и одсутан и глув за свет кроз који је пролазио. Био је сам и – у исти мах – са свима: како је то могуће? Када се то догађа? Они су стајали и ћутали: погледа упртих у њега. Било је неке ненадане тишине у том доживљају: и на улицама, и у тролејбусу, и у њима. Ништа нико није говорио, јер ништа није ни требало казати. Није напустио тролејбус на

наредној станици него после две станице: закорачивши на плочник, ситним и енергичним корацима упутио се ка храму. Остало је питање: ко је био тај човек? Не у смислу препознавања, него у истини сусрета са њим. Кога су срели на свакодневној стази градског кретања?

Увек је у српској култури било црквених личности које су отличивале изузетна својства: у складу са начелима утврђеним у пређашњим временима. Као доминантне идеално-типске представе појављују се две врсте црквених личности: они који су самозатајно остајали одвојени од света, врлином и молитвом, и они који су врлином, молитвом и делањем снажно и видно корачали кроз свет. У овој идеално-типској подели ваља разликовати историјску перспективу, која посматра линеарно кретање

човека од рођења до смрти, и есхатолошку перспективу, у којој се човеков живот разлистава с краја, од васкрсења до почетног импулса у свету. У истинској личности ове две перспективе постају спојене. У њој је свакако могуће потражити универзалну поделу на самотничку и општежитељску димензију људске егзистенције. Она се очитује и као подела на пустињачку и манастирску хришћанску егзистенцију: као распетост између „љубави према молитвеном самовању и љубави према духовном просветљењу свог народа”. Но, у вишеобличној стварности човековог искуства, сама идеално-типска представа мора бити релативизирана, па се само може назначити појединачна или колективна егзистенција као доминантни садржај подвижничког избора. У њему преовлађује један од два чиниоца идеално-типске представе, свакако сплетен са садржајима који му не припадају, али чије постојање открива загонетну подлогу свеколиког човековог искуства.

У опису самозатајних црквених људи – какав је био монах који је ушао у тролејбус – издвајају се њихова три својства: „дар суза, и дар сећања на смрт, и дар умилења”. Ова својства одређују духовну природу црквене личности. Тако „куд погледа човек са даром суза, свуда види разлог за тиху еванђелску сету и повод за спасоносан еванђелски плач”. Јер, „у његовој души страдање

сваког човека изазива видљиве или невидљиве сузе, и милујућим срцем својим он молитвено грли све и сва”. Окренутости сваком бићу *ипрећиходи* сазнање о бивствовању које је као неухватљиви одјек, па што на једном месту дотакнемо на другом месту одјекује. Опазивши устајање

Дар умилења чини да „разнежен божанском љубављу и подвижничком молитвеношћу, он је чудотворно благодатан и кротак”, па „вас осваја благом искреношћу, и влада над вама еванђелском кроткошћу”.

својих сапутника, као да је опазио тиху стрепњу и несигурност у њима, извесно несналажење и стидљивост, ненавиклост, па је тако подстакнута свагда присутна еванђелска сета због човекове слабости. Опазио је и њихово незауостављено устајање упркос навикама и обичајима времена,

које је деловало као коректив: попут еванђелског плача који спасава.

Није друкчије управљено ни сећање на смрт као трајно обележје овакве личности. Јер, „молитвеним сећањем на смрт он је Богом бесмртности изградио у себи осећање вечности”, па „разнежен визијом онога света, иако живи у овом свету, он није од овога света”, будући да „живи оним светом”. То је велики животни парадокс: носити у себи, собом, мере које су неусклађене са свим око себе, да би се – примером – људи позвали да се одазову једном неказаном позиву. Одазвали су се у спонтаном устајању. Извесна издвојеност у осећању живота често се претвара у издвојеност у свету: у неуслешену пажњу која се дарује другим људима.

Јер, дар умилења чини да „разнежен божанском љубављу и подвижничком молитвеношћу, он је чудотворно благодатан и кротак”, па „вас осваја благом искреношћу, и влада над вама еванђелском кроткошћу”. Сви ови духовни дарови – као духовна својства великих молитвеника и стваралаца – продужавају се, све се више ширећи у разним областима, у оним црквеним личностима које су деловале и на светован, изразито политички и историјски, начин. Они су – у тим ситуацијама – постали део једне *синџезе* која је, изазвавши контроверзе, остала најупечатљивији знак спајања

човека и чина, избора и ситуације, светог и светског.

Но, у познатом и тајанственом путнику између две трамвајске станице било је још нечега, узорног и сасвим ретког. То су дочаравале поједине кратке реченице и гестови. У њима се могла наслутити једна слабо уочена особина: строгост кроткости. Људи кротки и стишани често се доживљавају као слабоволни и помирљиви пред неправдом. То је предрасуда. Они су само строги на друкчији начин од уобичајеног. У жељи да прикрију своју слабост, да затоме свест о њој, људи у њима проналазе своју, а не њихову, разнеженост. Преузели су је из навика и обичаја времена које се утискује у њихово схватање свега. Кротки људи, међутим, показују велику отпорност према свакој намећивости која се шири подстицањем сила пада у човеку.

Да би били кротки, они морају бити строги: мора се разликовати ноћ од дана, тама од светла, добро од зла, истина од лажи, да би се распршили демони времена. Строгост није суровост и кад је изричита: она је слобода која се сама поклања као дар, која налази своју обалу, јер долази без кварења нарави. Прозирајући човека, строгост кроткости – каква се отеловила у фигури која је стајала крај врата тролејбуса – као да поздравља истину једне судбине која се упутила на најтеже путовање.

Фото: Хаџи Драган Танасијевић

Фото: Имре Сабо

У чикашкој катедралној цркви, пред бројним емигрантским светом, један појац је певао на величанствен начин. Понет околностима, јер је литургију служио човек чија је појава изазвала спонтано устајање путника у тролејбусу, појац је гласом дочаравао стање свести које све преплављује, у мери да глас обузима сав простор. Његова су се плућа ширила до највећег распона, као што се његов глас ширио у концентричним круговима, распрострвши се у најудаљеније нише и апсиде, продревши до пандатифа и купола, обухвативши децу која су са занимањем посматрала утишана лица и светле очи око себе. Појац је певао, занет својим гласом док је посматрао литургију коју је водио ситни човек из тролејбуса, чувен са своје литургијске тачности. Лепота, дубина и снага

„Молитвеним сећањем на смрт он је Богом бесмртности изградио у себи осећање вечности”

гласа као да одводе појца на непознату висину. И он одједном чује тихо и строго упозорење. Оно га позива да затоми страст којом ужива у сопственом гласу. Јер, „Богу певаш, а не себи.” То упозорење проистиче из строгасти која пребива у кроткима.

Напокон је постало јасно зашто су случајни путници у врелом градском тролејбусу намах

устали: осетили су да у том устајању – које је изазвао времешни човек у калуђерској одори – ступају у нешто што је изнад њихове свакодневице и, истовремено, у њеном невидљивом срцу. Јер, у том устајању примакли су се доброту и величини сведочанства вере: Богу служимо, а не себи. Супротно времену које нас све више окива лажном снисходљивошћу, они су у личности која је закорачила на тролејбуске ступенице препознали суштинско својство кротких но строгих људи – Божију идеју у човеку. Можда и недостојни строгасти кротког позива, они нису могли да седну, иако им је то сугерисано. Јер, нису могли да се врате свакодневици у часу када су ненадано и намах освојили непознату висину сопственог тренутка.

21. фебруар 2023. године

СМИСАО СВИЈЕТА

Аскету не можете срести на другим стазама осим оним духовнима којима и сами морате кренути да бисте упознали сапутника.

Пише: *iprojorej-sjavrofor*
Борис Брајовић

Све ствари на свијету имају свој смисао, све је напокон створено словесно. Напор раскривања и понирања у „смилове и законе времена, живота и дјела” захтјева не само технику научавања већ и харизму расуђивања и мудрост аскезе. То је и мистерија, чудо свакодневног живота које је данас изгубивши своје теолошко, богоцентрично срце, изгубило своју красоту, доброту и истинитост у океану нових, непознатих и изопачених феномена. Тек кад сретнемо у животу истинског човјека, разбуди се оно заспало чуло којим распознајемо ствари у њиховом правом и истинском облику и све почињемо да видимо кристално јасно. Али срести човјека и аскету није лако. Има их да сличе па се човјек понада да то и није тако ријетка појава у нашим животима. Помијешамо

слику и суштину и постанемо иконоборци а да то и не желимо. Аскету не можете срести на другим стазама осим оним духовнима којима и сами морате кренути да бисте упознали сапутника. Послије Христовог распећа и Васкрсења на путу за Емаус двојица његових ученика Лука и Клеопа сусрећу странца кога не препознају. Док заједно корачају разговарају. „Али очи њихове бјеху задржане да га не познају” (Лк. 24,12) каже нам јеванђелист. Не виде Онога који је покорио смрт и који прими земљу да сусретне Небо. Сви смо ми на путу за Емаус и не препознајемо оне које сусрећемо. Нијесу довољне очи да бисмо видјели, потребно је искуство односа. Препознати некога како каже свети Петар Ловћенски Тајновидац у Горском вијенцу то је „благослов вишњег” јер додаје владика Данило: „Љепше ствари

нема на свијету, него лице пуно веселости”. А има само оне веселости код аскета које се не могу описати већ само осјетити да је то човјек који се радује што Вас је срео. И Ви онда можете рећи срели смо Човјека који личи тако познато а опет чудно и топло. Аскета и мудрац. Патријарх Павле српски трагалац за смислом свијета који се радовао аскетски строго сваком сапутнику кога је срео хотимице или нехотимице у свијету у коме није постојао истински ерос за мудрошћу, већ за влашћу и посједовањем, и обожавањем творевине а не Творца. А опет и такав свијет и људи у њему разумјели су једног аскету који зна да воли и коме је критеријум Љубави основни принцип постојања. Љубав је једини одговор на све проблеме људског постојања али Љубав као жеђ за слободом вјечног постојања. Патријарх Павле је говорио да

сваки „човек једанпут мора да реши, да се одгонетне питање циља и смисла живота“. И тај тренутак онога „једанпут“ у животу разоткривености скривеног којим се отварају врата светости ступа на сцену наших живота тајном којом се натопљено све постојеће. То је она духовна историја нашега народа којом се пролазно открива у непролазном а свијет у личности једнога човјека. Наш свијет је откривен у времену личности патријарха Павла. Онога старца кога су многи вољели јер су осјетили да је он у свом аскетском патосу био истински заљубљен у Мудрост и Логос и да је он сам најбоља потврда такве духовне историје. Научили смо са патријархом Павлом поновно значење оних ријечи којем смо склонили из наших умова и срца и сакрили их од својих најближих. Вук Караџић је сам тврдио да је у српски језик исковао ријечи и отворио им врата народна попут: незнабоштво, понижење, неосетљив, неразумљив, свадљив али и смерност, гостољубивост, познање, изабраник, потврђење. Са патријархом Павлом научили смо поново шта значе ријечи светост и светац које смо само у црквеним календарима знали и из тихих молитви наших бака и мајки. Заборавили смо да су светитељи људи а не небески одбљесци у уму. И било је довољно да је човјек присутан кад се одмотава мистерија живота у једном човјеку попут патријарха Павла па да свијет поново разумијете из смисла и ријечи која га

Фото: Рајко Каришић

утврђује. Довољно је било да Га само видите или чујете или прочитате оно што је негдје рекао па да схватите да је живот са Богом најприроднији облик људске егзистенције. Препознати таквог човјека значи бити сродан, склон људскости али и божанствености. Говорио је: „Права љубав је једино када љубав не тражи своје. Када волиш неког без икакве логике. То је и права слобода. Е зато сам хришћанин“. А само слободан човјек може да воли и упозна Христа. Слободан човјек је радостан јер се радује што не самује и може подијелити са неким све оно што има и носи. Није довољна слобода као одредница ослобођења од некога или нечега, већ је слобода потребна као залог за заједницу и за некога. Слобода и љубав су паронимијски пар који један из другог извиру. Слобода се остварује у односу, а не у знању, умјешности, употреби.

Умјешност служи биолошким и природним „правима“, потчињавању себичним захтјевима, а онда се појављује и мржња кад вам се неко нађе на путу да остварите оно моје или своје. Нема погубнијег пројекта за заједницу за друштво него тражити слободу као индивидуално „право“ јер се онда слобода намеће а не остварује и осваја. Само слободан човјек може да воли, јер воли другога који је услов и његовог идентитета. Неслободан човјек зато мрзи јер није у могућности да оствари своја индивидуална права која се не потчињавају чак ни утилитарним захтјевима колектива. Љубав и мржња су поље борбе за смисао или бесмисао.

Патријарх Павле смислу нашег живота донио је благовјест Смисла живота и свијета.

2. децембар 2022. године

РИЈЕЧЈУ И ДЈЕЛОМ

Патријарх Павле је библијска личност: по своме животу, по својој дубокој вјери, по својим поступцима, по духовној сили и снази карактера којим је утицао на људе.

Пише: Бојољуб Шијаковић

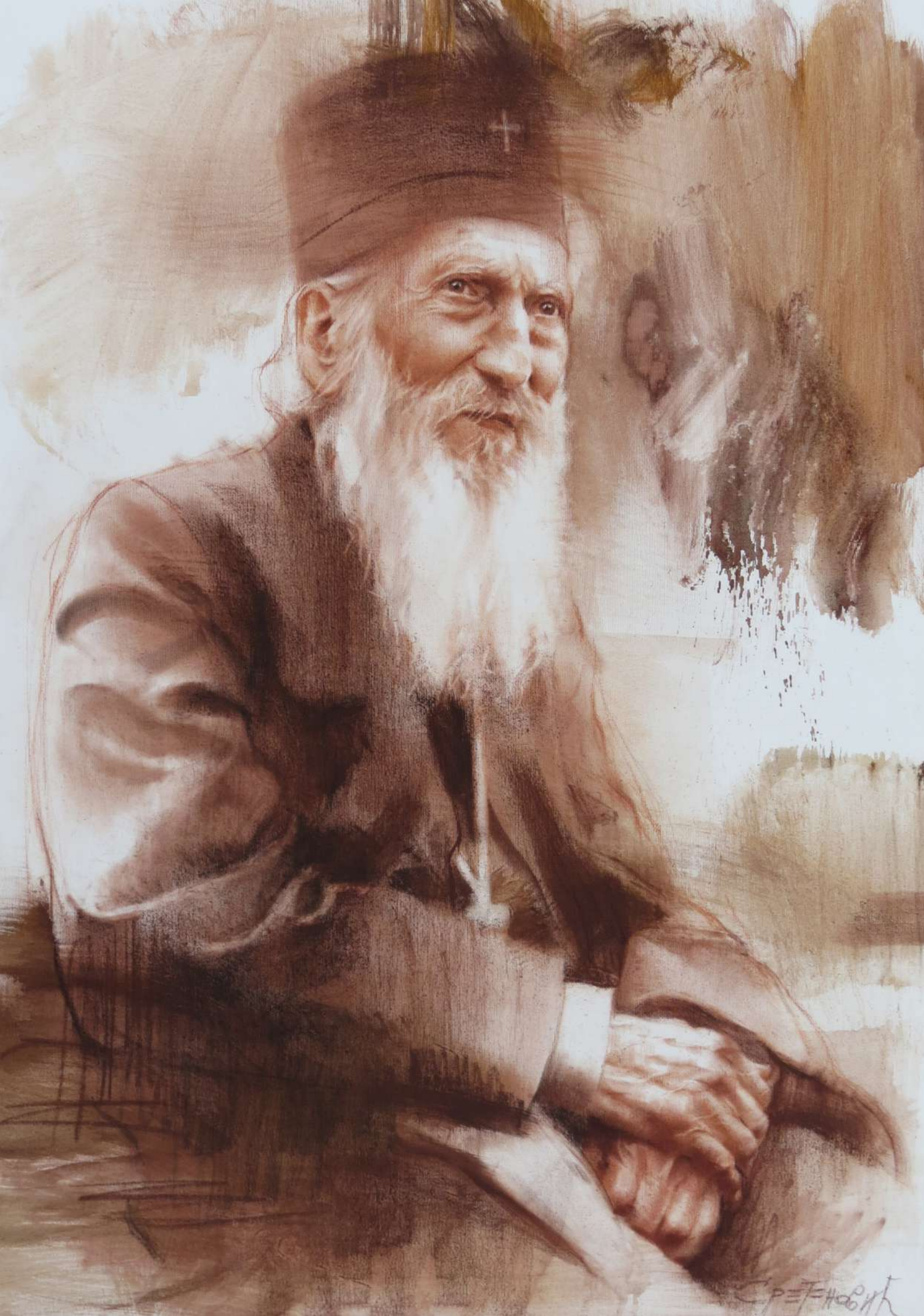
О Патријарху Павлу не може се говорити вјеродостојније него што је он сам то чинио вјером: ријечју и дјелом. Када се напише житије Патријарха Павла, онда ће то бити права историја српског народа у XX вијеку! Патријарх Павле је библијска личност: по своме животу, по својој дубокој вјери, по својим поступцима, по духовној сили и снази карактера којим је утицао на људе. Он је био и јесте Божији дар нама и наше уздарје Богу. На њега се сасвим могу односити ријечи Апостола по ком је добио име; Павле у Другој посланици Коринћанима (12:9-10) каже:

„И рече ми [Госпођо]: 'Доста ти је благодати моја; јер се сила моја у немоћи показује савршена.' Зашто ћу се најрадије хвалићи својим немоћима, да се усели у мене

сила Христова. | *Зашто сам добре воље у немоћима, у њорујама, у невољама, у њоњенима, у шјескобама за Христа; јер када сам слаб онда сам силан.*“

Гојко Стојчевић се родио 11. септембра 1914, у селу Кућанци, у Славонији. Рано је остао без родитеља. Био је толико слабашан да су једном мислили да је умро. Но сила Божија њоказала се у немоћи. Завршио је нижу гимназију у Тузли (1925-1929), Богословију у Сарајеву (1930-1936) и Богословски факултет у Београду (1936-1940). У Београду је ванредно завршио више разреде гимназије да би стекао услов за упис на Медицински факултет, на ком је студирао две године. Богословски факултет у Београду му је 1988. додијелио почасни докторат за просвјетне и научне заслуге: поменимо само његово допуњено издање *Србљака*

(1986) и других литургијских књига, монографију о манастиру Девич (1989, 1997), *Молишве и молбе* (1990), *Да нам буду јаснија нека њишања наше вере 1-3* (1998). У Другом свјетском рату од усташа, од којих је страдао његов брат, избјегао је у Србију, гдје је у Бањи Ковиљачи бринуо о српској дјечи избјеглој из Босне. Спашавајући из Дрине једно од дјеце, разболио се и добио туберкулозу и прогнозу да му је остало три мјесеца живота. Но, *ојеш се у њејовој немоћи њројавила сила Божија*. Замонашен је као Павле 1946. Након постдипломских студија у Атини (1955 - 1957), хиротонисан је за Епископа рашко-призренског 1957. Као епископ, провео је 34 године на Косову и Метохији, свједочећи о насиљу над српским народом, које је и сам смирено подносио. „Добијао сам упозорења да пазим на своје редовне

Слика Миролуба Срећеновића

извештаје Светом Синоду јер они долазе и до руку световне власти, али је било све јасније да је Косову и Метохији негде, на неком месту, пресуђено да више не буду српски.” [вид. Патријарх српски Павле, „Без осуда, отворено, очински”, *Србија и коментари* 1993/1995, Београд: Задужбина Милоша Црњанског 1996, 357-374, *Православље*, бр. 1025 (1. дец. 2009) 9-16.]

У 76. години, 3. децембра 1990, изабран је за 44. Патријарха Српске Православне Цркве. Несећи бреме својих година и народних проблема, обишао је све континенте и све епархије СПЦ. У живот је ушао кад су Срби гурнути у погубан Први свјетски рат, а у Другом спасава главу избјеглиштвом из Славоније у Београд. Слиједе му деценије косметских искушења, а потом грађански рат у ком је пострадао народ и разбијена држава.

Упокојио се у Господу 15. новембра 2009, у 96. години. Његова сахрана је била најмногљуднији испраћај у српској историји (око 600.000 душа)! Многи од нас искусили су тада како потпуна тишина може бити видљива и опипљива, и гласна! Исто тако је била видљива и опипљива и духовна и морална енергија народа, произведена врлином Патријарха Павла. На народ се излила Сила која примољава на доброту. Свим тиме је народ одговорио на Патријархову молитву и прозбу, и упутио најснажнију нечујну поруку, поруку

Фото: Рајко Каришић

**Ми смо ту,
силни у својој
немоћи, мали по
снази, а велики
по карактеру,
јер нас је такве
обликовала
наша историја,
наши светитељи
и наши
вitezови, и наш
Патријарх Павле.**

јерархији и свештенству Српске Цркве, политичарима и интелектуалцима, свима: *ми смо ту, силни у својој немоћи, мали по снази, а велики по карактеру, јер нас је такве обликовала наша историја, наши светитељи и наши вitezови, и наш Патријарх Павле.* Ова порука и данас лебди над нама.

Патријарх Павле, истински исповједник наше вјере православне, задобио је Царство Небеско даривајући себе другима. Славу је стекао, а ње се одрицао: првенство међу људима. За њега је било првенство у служењу Богу и народу: „примити највиши чин [Патријарха] значи предњачити у служби и старању, а не у старешенству” [Патр. Павле, „Без осуда, отворено, очински”]. Као наш учитељ у вјери, био је ученик јединог правог Учитеља – Христа. Надахнут Духом Светим, био је *духован* и, превасходно због тога, тако поучно *духовит*: његова духовитост носила је, дакако, радост, али није служила за увесељавање, већ за размишљање. То је одмјерена и примјерена духовитост, која увијек опомиње на нешто важно – васпитна духовитост, која није себи циљ, већ средство поуке. Истовремено, и потреба за мјером и равнотежом, као што је говорио: „Крајности су неприродна стања: ако је све озбиљно, биће нам неподношљиво, ако је све комично, такође. Зато, помоћи се шалом да нас озбиљност не скамени, помоћи се озбиљношћу да нас шала не разводни.” Њему је сваки

животни момент био прилика за размишљање и (само)поуку, и то о најдубљим питањима, као што је нпр. тајна жртве: „Човеку, коме је све побијено, Бог је узео и сина, једино што је још имао. Мучио сам се, и још увек се мучим, да разумем вољу Божју. Осећао сам се готово кривим што Господ није узео мене...” [„Без осуда, отворено, очински”].

Поучне и дубокоумне ријечи Патријарха Павла најнепосредније и најсадржајније говоре и о њему и о нама. Тако он посвећено и просвјетљујући сагледава нпр. стање ствари у ратним деведесетим: „Ратна страдања захтевала су ванредне мере и снаге да Црква притекне у помоћ своме народу и буде са њим кад му је најтеже. Служба Богу и служба народу спојиле се у једну... Цркви мора сада да је најпрече духовно старање за људе, а она то најнепосредније може чинити преко својих свештеника. Многи приговори на њихов рад, нажалост, нису без основа и Црква, преко својих архијереја, мора им помоћи да верницима буду пример пожртвовања, честитости и породичног живота. (...) Она [Црква] мора наставити да се отворено суочава са свим околностима од којих зависи судбина свих људи у овој земљи. Црква је ... упозоравала да је српском народу потребан морални и друштвени преображај читавог поретка под којим живимо, а не само промене политичких односа и снага у садашњем стању. Са наслеђем полувековне

владавине [комунизма], чија је идеологија физички и духовно затирала све земље у којима се била зацарила, српски народ је крај садашњег, наметнутог рата дочекао морално располућен. Уместо да се све снаге приберу и да се велике несреће распореде на све грађане, у српским земљама харају подземља и све организованији криминал. Царује корупција, ратни профитери незајажљиво се богате на најцрњој социјалној и здравственој беди становништва, изложеног и биолошком пропадању нараштаја који долазе. Човек је опустошен; стручни, способни људи, у најбољој снази, не виде своју будућност, а поступак са прогнаним народом тако је бездушан да представља најтежи пораз савести и за свакога од нас. Превладава опште осећање неизвесности, страха, бесмисла, а они који би морали да сnose највеће одговорности за то, своје трајање на власти продужавају на безнаћу народа, претвореног у беспризорне, унижене поданике. Дно до којег смо дошли показује колико је важног времена изгубљено у оглушивању о апеле за спас Срба и њихових земаља. Искуство показује да се заслужност за Отаџбину мери само тиме шта је ко учинио и жртвовао за свој народ. (...) Сматрам се обавезним да своју забринутост искажем до краја отворено и, ако смем рећи, очински.” – „Колико је нас, људи Цркве, и колико пута, залазило у прихватилишта, домове, болнице, да бисмо свакодневно показивали своје старање о

њима? Колико свештеника утиче да скромније буду свадбе, славе, разна освећења, па и саме сахране и парастоси, у време највеће беде највећег броја становника ове земље? Све то, рекао бих, просто распусно обиље јестива и пића, не усмерава се на помоћ гладнима којих има и међу рањеницима, инвалидима, а не само међу децом и остарелима! Пасивним, чак пословним односом свештенства према пастви не одбијамо ли од себе народ који све види, уместо да га окупљамо? Има много племених, пожртвованих верника који би помагали паросима и подстицали их да одистински саосећају са невољнима... Да могу стићи, Васкрсли Бог ми је сведок, пред црквама, болницама, па и пред луксузним дворанама за банкете и модне раскоши, стајао бих и лично просио за страдалну нашу браћу, сестре и децу. Свако од нас требало би, на један активан начин, да посрами све оне бахате лакомости које живе на толиким јавним местима, а не да се само згражамо и очајавамо што је мрачна, опака бестидност завладала свуда око нас.” [„Без осуда, отворено, очински”]

Трезвеноумље Патријарха Павла огледало се и у његовој потреби и способности да саслуша и уважи различита мишљења, у настојању да се из мишљења многих дође до неопходног једног; то је, заправо, суштина дијалога (ког нема без логоса): Ја имам, говорио је, „обавезу да схватим сваку од страна које различито

Фото: Рајко Керишић

виде тако замршене појаве и догађаје у нашем времену”. — „Са највећом пажњом пратио сам размишљања умних, разложних људи који савесно знају шта говоре и чија би критичка мишљења знала бити некад и оштра, из осећања одговорности и најчистијих побуда. ... Осетио сам потребу да ми, из Цркве, чујемо умне људе добре воље и позвао сам [их] на саветовање... И они су са највећом пажњом износили своја одмерена, али отворена упозорења. Био сам, морам рећи, дирнут што имамо тако разборите, достојанствено забринуте савременике, а њихов број мора да је много већи, јер праве, честите личности обично су повучени људи. Велика је штета и несрећа што тамо где се одлучује о судбини свеколиког нашег народа није долазило до сличних, само још ширих окупљања на којима би се од саветовања прешло на праве договоре како да се избавимо из најгорег које нам се спремамо и можда спрема.” [„Без осуда, отворено, очински”]

Говорио је и о рату и његовом истинском окончању: „У страховатама овог безумног рата, који хара и свакодневно односи животе и Срба и Хрвата и муслимана, шта је потребније свима од мира међу нама и прилажења решавању проблема који бивају међу људима, и биваће док год постоје, на миран, достојан људи начин?” [Светосавска беседа 27. јан. 1993, *Православље* (1. феб. 1993)] — „Престанак оружаних сукоба још није крај рата. Прави

мир почиње тек са престајањем мржње, кад и они који себе сматрају победницима и они који се осећају побеђенима увиде да су на губитку сви, свеједно ко мање ко више. Јер, поражен је човек било на којој страни да се налазио. Тај пораз нека нас води покајању пред Богом..." ["Без осуда, отворено, очински"]

Или о праведном рјешењу на Косову и Метохији: „Праведно решење за оба народа која живе на њему [Косову и Метохији] мора се тражити стрпљиво, без уцена и претњи било које стране, али и без краткорочних нагодби. Косовско питање је у тој мери судбинско да не може бити само политичко. Сви одговорни за Косово и Метохију морају бити питани, а не пред свршен чин доведени. Српска Црква, близу осамсто година историјски и људски одговорнија за Стару Србију од садашње државе, најмање се пита за ту постојбину светиња које су нам заветоване.” — „Косово није земља само преосталих Срба на њему, нити је само Србија, али Косово данас није и само српско! Погледајте таквој истини у очи није лако, као што ништа лакше није имати храбрости и да свесно жртвујемо све, сем онога без чега не можемо и не смемо, да бисмо опстали као хришћански народ. Ако се обе стране поштено суоче и почну говорити као људи, добра воља неће бити схваћена као слабост, већ као једини прави пут да се изађе из пакла за недужни народ, и њихов и наш.”

„Без осуда, отворено, очински” — „Када би православни Срби данас на Косову и Метохији били тлачитељска већина, а Албанци обесправљена, угрожена и угњетена мањина, и тада бих упутио овакав апел. По Светом Писму, Бог не гледа ко је ко, него све народе и све људе једнако љуби и све позива на спасење и вечни живот у заједници љубави Божје.” [Писмо државном врху Србије, *Православље*, бр. 902 (2004)]

Скроман и смјеран, праведан и милостив, мудар и безазлен, благ и одлучан – то су упечатљиве карактерне особине Патријарха српског Павла, испољене једнако у ријечима као у дјелима. Био је такав какви би требало сви да будемо – да се чувамо од мржње, од чињења неправде, од сваког нечовјештва, јер од нас зависи да ли ћемо бити људи или нељуди. Наше дивљење Патријарху Павлу да би било истинско – мора нас обавезивати на покајање и подвиг. БУДИМО ЉУДИ! – то је била његова универзална лозинка у нехуманом времену: „Али, сем у своје руке, српски народ мора да се узда и у Бога. Молимо се Господу да уразуми све оне који несрећу носе или сеју међу народима, али да уразуми и нас саме, како бисмо се клонили свега што је нељудско и недолично.” „Нисмо свезнајући и зато бива да се огрешимо. Али ми знамо за свету тајну покајања. Они који не знају за њу мисле да им је све допуштено...” „Будимо човечни и према онима који не престају

учити да смо им непријатељи... Не призивајмо Божју правду и милост, ако људима свих народа, вера и невоља не пожелимо оно исто што се и за себе молимо.” ["Без осуда, отворено, очински"] – „Нико нас пре рођења није питао хоћемо ли се родити у овом или оном народу, од ових или оних родитеља, у овом или оном духовном амбијенту. Ми за све то нити имамо заслуге нити кривице. Но, да ли ћемо живети и поступати као људи или нељуди, то, верујте, зависи од нас. То и јесте једино што нам даје цену и у очима свију људи добре воље. Будимо, дакле, увек и свуда људи, да нас – као људе – призна за своје Бог, а препознају преци и упознају савременици.” „Будућност српског народа – не само на Косову и Метохији него свуда где се налази – зависиће од тога да ли се он држи или не држи свега онога што је свето и честито, човечно и еванђелско. И садашњост и будућност могу се изграђивати само на Истини.” ["Христос је наша Светлост, наш Циљ и наш Пут", први интервју као Патријарх, *Православље*, 15. дец. 1990] – „Таквих интереса нема, ни Божјих, ни националних, ни личних, појединачних, који би нас могли ослободити [обавезе] да будемо и останемо људи Божји. Само то може да нас одржи, не само да преживмо биолошки, него, што је најважније, да преживмо и останемо као народ Божји.” „Будемо ли заиста људи, Божји народ, потомци Светих предака својих, сви ћемо ми, свако на своме месту,

највше учинити шта можемо за добро свога рода, за добро своје Свете Цркве, за добро и непријатеља наших и свега света, јер ће и Господ бити с нама и послати мир напаћеном роду нашем и, кажем, свим другим људима.” „Доносећи вам благослов Светих предака наших, ја вам, браћо и сестре, стављам на срце ту дужност која нас све обавезује: добро свога многонапаћеног и мученичког рода.” [Беседа у манастиру Светог Саве у Либертивилу 2. октобра 1992] — „Будимо оно што у својој основи и јесмо: народ Јевросиме мајке, чојства и јунаштва, ... народ правичности, истинољубља, а не народ ина-та, љутих кавгација и хајдучија. Борбен, али никад ратоборан, да брани своје, а не да осваја и освете чини.” ["Без осуда, отворено, очински"]

За хришћане је патња Христу састрадална и саображавајућа, па је зато херменеутички услов разумијевања егзистенције, и противна незнању као пороку: „Ако нас порази и понижења не озлоједе, ако у трпљењу сабирамо снаге да се не поништим, наша велика патња може нам бити велико чистилиште за препород... Безнађе није само пораз, већ порок обездушеног човека, коме је лакше препустити се немоћи, него упорно, истрајно борити се и молити, сваког дана, да се сачува и спасе великомученички народ наш. Ниједна служба њему не може бити само повремена и успутна, већ заветовање да она мора

бити непрестана, предана, Богу приступачна.” ["Без осуда, отворено, очински"] – Отуда: „Не бојте се, браћо и сестре, никога и ничега. Бојати се треба само греха, само онога што нас удаљује од Бога и од Царства небескога.” [Беседа у манастиру Светог Саве у Либертивилу, 2. октобра 1992] – Хришћанство је оплеменило и препородило нашу народну душу високом моралношћу: „Православље је уздигло душу нашег народа до племенитости народа Божијег, да је знао и могао, у судбоносним моментима своје историје, свесно се одредити за непролазне вредности Царства Небеског.” ["Хришћанство у историји човечанства" (Коларац, 18. нов. 1996), *Православље*, бр. 1025 (1. дец. 2009) 28-29] – Но Царство Небеско се задобија на земљи, уравнотежује своју мисао Патријарх Павле, и истиче важност вјере дјелатне кроз љубав (Гал. 5:6): „Светост и за народ и за Православну цркву није лебдење негде у облацима и магли, с презирањем земље и земаљског, тела и телесних потреба, него је то живот овде на земљи, у свом времену и простору, али са свешћу о назначењу, циљу и смислу свога постојања и живота уопште. Знање да ми свој живот овде на земљи започињемо, али га настављамо у свету небеском, непролазном, свети човек зна, знајући да се Царство Небеско задобија овде, на земљи, испуњањем двеју новозаветних заповести: о љубави према Богу и према ближњима...” „Јер, нити користи исправност живота без

праве и просвећене вере у Бога, нити нас право исповедање вере, без добрих дела, може извести пред Господа, него треба имати обоје, да савршен буде човек Божији, а не да због недостатка једнога храмље живот наш. Јер као што рече Апостол: спасава 'вера која кроз љубав дела'. Или да ту поуку искажемо речима Светог Григорија Богослова у једној реченици: 'Једнако је несавршена хришћанска теорија без праксе, као и пракса без теорије.' [Светосавска беседа 27. јан. 1993, *Православље* (1. феб. 1993)]

Морамо знати да нисмо изгубили Патријарха Павла, него смо добили још једног нашег заступника и молитвеника пред Господом. И то таквог који је сабирно сочиво свих Срба, и оних овдје Богом посијаних и оних свугдје невољно расијаних. Патријарх Павле је симбол читаве једне епохе српског народа, испуњене поносом и страдањем. На почетку вијека болешљиво сироче кроз које је Бог показао своју силу и славу, као што је малом српском народу дао велики историјски карактер, а на крају вијека миротворац у немирним временима. Молимо се њиме поучени, јер: „Нема већег блаженства него кад уморан човек некако самог себе умањи док се моли. Тада се сав сведе само на сушти чин молитве: да се избавимо као народ и људи.” ["Без осуда, отворено, очински"] – „Госпode, Ти нам пружи руку своју да останемо народ Твој и по вери и по делима. Ако мора

Фото: Драган Танасијевић

бити да страдамо, нека то буде на путу правде Твоје и истине Твоје. Не допусти да буде због неправде наше, или мржње ма према коме. Боже, спаситељу свих људи, молим Ти се и за непријатеље, да их Ти, човекољупче, одвратиш од насиља над православним народом нашим. Да нам не руше свете храмове и гробове, децу не убијају и народ не прогоне, него да се и они обратe на пут покајања, правде и спасења." [Светосавска беседа 27. јан. 1993, *Православље* (1. феб. 1993)] — „За милост Божју нама, недостојним слугама Његовим, да сачува све нас од мржње и злих дела и да усели у нас љубав несебичну, по којој ће сви познати да смо ученици Христови, народ Божји, као и свети преци наши, те да се увек знамо одредити за истину и правду Царства небескога, Господу се помолимо. За све оне који учинише неправду ближњима својима, било да сироте уцвелише или невину крв пролише, мржњом узвративши на мржњу, да им Бог подари покајање, просветли ум и срце и обасја душу светом љубављу и према непријатељима, Господу се помолимо.”

Ми, дакле, нисмо изгубили Патријарха Павла него смо добили још један узор и захтеван задатак за будућност. Светиња се не може изгубити, а без ње – ми смо изгубљени. Дуг према Патријарху Павлу одужићемо уколико одважно и одговорно дамо човјечне одговоре на изазове који су

пред нама и његовим идеалима подупремо нашу будућност, уколико вјечношћу будемо мјерили вријеме. Уколико будемо не само његови наследници, него и његови следбеници. То значи и да молимо његове молитве, и да дјеламо његова дјела, и да мислимо његове мисли, новозавјетне по духу и снази: „Спасење је далеко од нас онолико колико смо ми далеко од Бога и од својих ближњих.” – „Ближњи мој је Христос мој, и сваки ближњи човек јесте Христос.” – „Лако је волети Христа чудотворца, исцелитеља, храниоца. Али волети распетог Христа?!” – „Наши поступци према ближњима и наша дела непогрешиво показују да ли смо хришћани само на језику или смо то стварно.” – „Пост је и телесни и духовни. Потреба је и једнога и другог, јер смо и тела и душе.” – „Мудрост без добротe прелази у злоћу, а безазлестност без мудрости прелази у глупост.” – „Мржња је ово: претходно глупо коришћена или протраћена љубав и недовољно ангажована воља.” – „Не мари то што смо са људима који чине грех, него се бранимо да и ми не постанемо учесници њиховог греха.” – „Искушења су нам, ипак, на корист, јер преко њих ми сазнајемо право стање своје душе, док би без њих у нама веома узрасла гордост.” – „Мисао треба домислити да би се и дорекла; треба ићи са њом до краја, да нас не би сналазила искушења. Јер, недомишљено је исто што и нерасуђено, а нерасуђено што и неучињено.” – „Човек мора да се брани од зла,

али никада као нечовек.” – „Будимо сви људи, деца Божија, и удајмо се више у Његову правду, него у свој гнев, маколико се он чинио оправданим.” – „Мирно се обраћај Господу мира, јер је Он мир наш, и Он ће ти дати мир и снагу.”

И сад Патријарх Павле као брижник од нас захтева, одлучно и благо, да наша Црква покаже јединство и чистоту вјере, спремност на подвиг и посвећеност народу, да наш народ испољи врлину, сачува вриједности живота у заједници и развије посвећеност црквено-народном јединству, и да се упорно и часно изборимо за слободу и правду. Да будемо људи!

У личности Патријарха Павла видимо каква је улога и значај великих људи у историји: – не процјењујемо ми Патријарха Павла, него њиме треба да процјењујемо себе! Као што је покајање „обнова крштења”, како каже свети Јован Дамаскин, тако и Патријарх Павле обнавља онај идентитет који су нам дали Свети Сава, Цар Лазар и Милош Обилић, Свети Петар Цетињски и Његош, Марко Миљанов и многи други. Сви они кроз историју пишу наше – српско јеванђеље.

Ваша Светости, у Господу живи и свети оче Павле, моли Бога за нас, да нам подари благодат своју и да у *нашој* *немоћи* *пројави* *силу* *своју!* – Амин, Боже дај!

Никшић, 13. априла 2019.

ЧОВЕК

Знао је свети Патријарх да је неки атински филозоф сунчаног дана у подне ишао улицама Атине са упаљеним фењером и тражио човека. И није га нашао.

*Пише: њројереј-сѡаврофор
Милуѡин Тимоѡијевић*

У својој творачкој делатности Бог ствара све, видљиво и невидљиво. Све што је створио у видљивом свету увео је у поредак и законе постојања. О свему томе говори се у Библији на почетним страницама. Она прича о принципима стварања који остају трајно. Ништа у овоме свету што је живот не може постојати без светлости, ваздуха и воде, а то је баш прича о првим данима стварања. Када је створио услове за појаву живота, тада ствара живот почевши од најобичније траве, па све до виших облика живота, док није дошао до човека као господара целокупне творевине. У исто време Бог у све створено уграђује законе постојања, кретања и напредовања. То су природни закони, који садрже принципе постојања и оквире

тога битисања и односе се на све. Разуме се, и на човека.

Ипак, у Божијем стваралаштву видимо извесну, не малу, разлику у стварању свега створенога – траве, животиња са извесним обликом инелигенције и човека. Док све остало Бог ствара речју – „и рече Бог да буде и би“, човека издваја саветовањем мношине у једноме Богу (Пост. 1, 26), па га посебно твори од праха земљског као својим рукама, и удахне му дух животни и поста човек „душа жива“. Иако постоји разлика у половима, ипак, муж и жена су „сви један човек у Христу Исусу“ (Гал. 3, 28). Изузетност човека у овоме свету остварена је благословом Божијим и заповешћу, јер рече Бог: „Рађајте се, и множите се, и напуните Земљу, и владајте њоме.“ (Пост. 1, 28), али не само тиме, већ и тим што је „Његова творевина,

саздана у Христу Исусу, за добра дела, која Бог унапред припреми да у њима ходимо.“ (Еф. 2, 10). Дакле, разумна и слободна творевина, односно бића, треба да врше добра дела и тако испуне своју изузетност у овоме свету. Закони и законитости морају имати за свој легитимитет упориште у моралу, заснованом на добру, односно на вољи Божијој. То једино човек може слободно да чини у овоме свету, јер једино он, од свих бића, има слободу, што га чини изузетним. Обзиром да су у последња два века многи из света науке одгонетали порекло човека, не слажући се са библијском тврдњом о човековом божанском пореклу, више су желели него што су доказали да човек потиче од бића нижих од човека. Прављене су скице како се човек усправљао у току еволуције, док није од неког нижег бића постао човек. Наука је

афримисала еволуцију као све-могућу, тврдила да се њом објашњава све у свету живих бића. Међутим, заборављена је једна ноторна чињеница. Грчки језик, као језик науке, поезије и културе, којим се комуницира више хиљада година, уградио је порекло човека у самом имену човека. Грчка реч *άνθρωπος* долази од речи *άνω* и *θροσκω*, што би значило *горе* *и* *ледам*. Овим се човек повлачи у висину да тамо тражи себе. А српска реч *човек* изведена је од старе словенске речи *ЧЕЛОВЈЕК*, што значи *челом* у *векове*, у *вечности*. Дакле, и то иницира да је наше не само живљење на небесима, у есхатрону, већ да је и почетак наш инициран одозго, из вечности, којој генетски припадамо и то слободом. Бог има апсолутну слободу, људи имају релативну слободу, док нижа бића од човека немају слободу ни у промилима. Према томе не могу људи слободни тражити своје порекло у неслободним бићима. Све приче о еволуцији и питекантропусима јесу претпоставке, које су неки људи прогласили науком. Ипак, при свему овоме не споримо сличност, чак и подударност човека и других физичких бића у свету материје, јер смо сви од истог материјала.

Човек је разумно и мисаоно биће, повезује догађаје, испитује узроке, види последице, упућује на логично закључивање. Дакле, човек је *HOMO SAPIENS*, који треба да живи онако како га је Бог створио у складу са вољом

Божијом. Човек је икона неисказане славе Његове, иако живи у свету греха који је сам пројектовао одустајањем од воље Божије. Човек, као мисаоно биће, треба домаћински да управља овим светом, да трага, истражује и налази већ Богом пројектоване законитости ради управљања све-

**Док је био Епископ
рашко-призренски
(1957–1990), ниједан
свештеник није се
одселио са Косова
и Метохије. Иако су
била веома тешка
времена, ниједан
није напустио
службу, већ је
остао и опстао са
породицом и
својим народом на
страшном месту.**

том. Увек домаћински и у складу са чињеницом да ми ум Христов имамо (1. Кор. 2, 16).

У складу са првом заповешћу Божијом, „Рађајте се и множите, напуните земљу и владајте њоме и будите господарни од свега створеног“, човек је

постао *HOMO FABER*, тј. Човек који ради, обделава земљу, прилагођава свет себи, прво по имену, а затим према потреби. Човек је домаћин света, по овлашћењу Божијем, а сваки домаћин води рачуна о чељадима у својој кући, о крупним и ситним детаљима. Он не престаје да мисли као *HOMO SAPIENS*, нити да ради као *HOMO FABER*, јер је господар, али и радник у свим сферама. Он служи радом својим и све одржава, употребљавајући дела руку својих, како он, тако и сви његови ближњи и савременици, не плашећи се да ће било ко бити гладан, јер Бог даје храну да сви људи буду сити (Пс. 21, 27), дакле водећи рачуна да и он остави онима у будућности као што су њему оставили они из прошлости.

Појавом хуманизма и ренесансе на западу као друштвеног процеса, човек је, у својој надмености, прогласио да је он мера и мерило свега света, *HOMO MENSURA*. Међутим, испоставило се да човек са свим својим моћима нема снаге, нити димензија, да може бити мерило свега, чак ни у физичким законима, а камоли у моралним. „Где си ти био кад ја оснивах Земљу, кажи ако си разуман? Ко јој је одредио мере, знаш ли? На чем су подножја Њезина, или ко јој је метнуо камен угаони?... Јеси ли видео који је пут ка стану светлости и где је место таме?“ (Јов 38, 4). Дакле, на сва ова питања, постављена човеку, немамо одговор. Мерило мора бити нешто јако, чврсто,

Фото: Рајко Каршић

постојано и у физичком свету. Метар, јединица мере, као еталон, направљен је од материјала најнеподложнијег променама, од платине. Ако је у свету материје потребно нешто стабилно, онда је у осећајним, вољним и мисаоним световима човека неопходна мера већа од свега тога. Ко може измерити сузу уцвеленог детета, или јаук невиног човека у тамници, или уздах сиротиње код бездушних богаташа? Човек то не може, може само Христос, Бог и човек, у коме се саставља све што је на небесима

и на земљи (Еф. 1, 10). „У овој божанској радњи, која има глобалне димензије, обухватајући, такође, религијске феномене и искуства, Христос, оваплоћена љубав, остаје последње мерило“, *MENSURA*, у свим световима, видљивим и невидљивим.¹

У животу људи има дана када је човек опуштен и расположен. Обично су то дани када се склапа брак. У Светом Писму се види да се од давнина у таквим данима пило, чак је и Господ Исус Христос претворио воду у вино,

из послушности својој мајци и да би сачувао образ домаћина (Јн. 2, 2). На свадби се није постило јер „Могу ли сватови постити док је женик са њима“ (Мк. 2,19), а сигурно се и играло јер „Седе народ да једе и пије и устаде да игра“ (1. Кор. 10, 7). У манастиру Светог Гаврила Лесновског – Леснову, имамо фреску са игром кола. То је човек игре – *HOMO LUDENS*. Дакле, и то је потребно у одређено време и животно доба за већи број људи који су се определили за породични живот.

Већи број или скоро сви људи у одређеном животном добу бивају обузети болешћу, жалошћу или каквим спољним или унутрашњим невољама, то је човек патње и бола, HOMO PATIENS. Таквом човеку треба прићи, по примеру Милостивог Самарјанина, и помоћи му. Увек и без обзира на веру, нацију, политичку оријентаицију и др. Болестан човек тражи благ поглед, меки додир руком, лепу реч охрабрења и утехе, да му се врати изгубљена нада. Сви су обавезни да помогну, а особито они којима је то животном опредељење – медицинско особље. Познато је да нигде и ниједна медицинска установа или држава не може да плати тај нежни додир душе пацијента. Али зато је ту Онај чије је „Око Недремано“, све види и сваки трептај душе распознаје, и све валоризује (Мт. 25, 40).

Имајући у виду да је човек круна Божијег стварања и највредније Божије створење, а налазећи се у улози домауправитеља свега створенога, због тога осећа радост и захвалност. „Он је човек који благодари. По свом пореклу и задатку, човек у васељени заузима место свештеника... Он сједињује у себи цео свет, прима га од Бога и враћа га Богу као жртву хвале.”² Стога се на централном месту литургије каже: „Твоје од Твојих, Теби приносећи од свих и за све.” То је човек благодарности, HOMO ADORANS. Захвалност је једна од најлепших особина човека. Прожета је љубављу према дародавцу, и зато је

Господ Исус Христос истиче, али са прекором (Лк. 17, 18).

Стога, Свети Владика Николај каже: „Уклоните Сунце са свода небеског и хаотична ругоба испуниће сву васиону, искорениће захвалност из душа људских и хаотична ругоба испуниће људе.”³

Многи су тражили новог човека, HOMO NOVUS. Обогаљени грехом, човек није био задовољан собом, није препознао себе у огледалу, али је стога измишљен Иберменш, Надчовек и Изузетна нација. Ипак, то није ништа ново. Још у Старом Завету Проповедник је рекао да нема ништа ново под Сунцем (1, 9). И био је у праву јер се још не беше појавио Нови Адам, а то је Богочовек Христос. „Јер је један Бог, један човек и посредник између Бога и људи **ЧОВЕК** Исус Христос (1 Тим. 2, 5)”, речи су Апостола Павла. Ток историје се преумерава од непознатог у познато, од смртног у бесмртност. „Као што у Адаму сви умиру, тако ће у Христу сви оживети (1. Кор. 15, 22). Први Адам је био слика Онога који ће доћи” (Рим 5, 14). Тако је написано: „Први човек Адам постаде душа жива, а последњи Адам дух који оживљује.” (1. Кор. 15, 45) То је истина која је једино ново под сунцем – да се „Бог јави у телу”. (1. Тим. 3, 16) То је Нови Адам, нови човек – Ното Novus, откривен у Новом Завету, који је једини у стању да пресазда свет и створено, и не само све грехом разрушено врати у

првобитну лепоту, већ да човека и творевину привуче себи, да човек у Христу седне с десне стране Бога.

Испричавши ову причу о човеку, генезу његову и пројављивање његово у многим делатностима, суочавамо се са мишљу Патријарха Павла, исказаном у две речи: „*Будимо људи!*”. Шта нам Свети Патријарх овим поручује и зашто? Целокупни живот и дело светог Патријарха своди се на ту свештену мисао. У свом богослужбеном животу сазнао је свети Патријарх да је наш прародитељ Адам плакао испред врата раја због окрњеног свог божанског лика. Стога је Син Божији „савио небеса”, и сишао да поново обнови свој лик. Знао је свети Патријарх да је неки атински филозоф сунчаног дана у подне ишао улицама Атине са упаљеним фењером и тражио човека. И није га нашао. У Еванђељу читамо да је неки болесник чекао чак тридесет осам година да се појави човек и није дочекао. У својој резигнираности констатује: „Човека немам.” (Јн 5, 7) Савременици га нису препознали или су се одрекли „овога” човека (Јн 18, 17). Чак и Пилат, остатком божанског дара, датог свим људима, указује на Христа, говорећи: „Ево човека!” (Јн. 19, 5) – „**ЕССЕ НОМО!**”. И поред тога што га жена његова опомиње: „Не мешај се ти ништа у суд тога праведника”, ослабљени карактер политичара Пилата нема снаге да остане при првој тврдњи, да је Христос Човек (1.

Тим. 2, 5). Као политичар, Пилат је могао да буде врло задовољан, јер гине неки тамо непознат човек из неке провинције, није изузетан, јер није Римљанин, а Тесар ће бити њиме задовољан јер је умирио провинцију. Међутим, Пилат као човек, био је слабић, ситна душа, није био у стању да одржи људско у себи, и зато је изгубио оба света.

Сећам се да је у више наврата говорио свети Патријарх колико је важно издржати искушења, невоље, муке, патње, чак и страдања. И увек, до краја у складу са Еванђељем: „Који претрпи до краја, тај ће се спасти.” (Мт. 24, 13) То је Божији човек. Вредно је споменути и ово: док је био Епископ рашко-призренски (1957–1990), ниједан свештеник није се одселио са Косова и Метохије. Иако су била веома тешка времена, ниједан није напустио службу, већ је остао и опстао са породицом и својим народом на страшном месту. Владика је ходао том земљом и користио било какав превоз да би стигао да подржи и охрабри и народ и свештенство. Снагу за све ово налазио је у Богочовеку Христу, „који му моћ даје” (Филипљ. 4, 13) и у угледању на свога небеског заштитника, чије је име носио. Свети Апостол је набрајао муке, иако делимично, које је трпео: „Поред свега осталог, свакодневни притисак људи на мене, брига за све Цркве”. (2. Кор. 11, 24, 28) Такође је свети Патријарх свако вече читао Охридски Пролог, Владике Николаја и у мноштву

Све му је било блиско, што је човечно. Истицао је примере човечности код људи и то сматрао посебном врлином. У акцији су врло близу човек и нечовек. Одузети гладноме кору хлеба или дати гладноме своју последњу кору хлеба – разлика између ова два чина је као разлика између земље и неба, пакла и раја. Човек је онај који даје своју последњу кору хлеба.

примера светих мученика налазио снагу, надахнуће и охрабрење да се, заиста, издржи до краја. Све му је било блиско, што је човечно. Истицао је примере човечности код људи и то сматрао посебном врлином. У

акцији су врло близу човек и нечовек. Одузети гладноме кору хлеба или дати гладноме своју последњу кору хлеба – разлика између ова два чина је као разлика између земље и неба, пакла и раја. Човек је онај који даје своју последњу кору хлеба. Тако нам је једном испричао и о некој слушкињи која је остала трудна од свога господара. Да ли милом или силом, не знам, али ипак је дошло до суда. Како је њен господар порицао очинство, а тада је заклетва била једини доказ, и он хтеде да се лажно закуне. Слушкиња осети тешку атмосферу у суду, виде да њен господар губи и оно мало људскости што је било у њему и одустаде од тужбе. Сазнах да се роман зове „Хелга”, ваљда по имену слушкиње. Али опет не сазнадох име писца романа, али писац чланка је г. Димитријевић⁴. „Она није желела да дете има оца који је душу изгубио”. Разговарали смо о племенитом поступку бискупа из Диња у роману „Јадници”, Виктора Игоа. Особито је свети Патријарх истицао човечне ликове из књиге Марка Миљанова, „Чојство и јунаштво”, не само да се наслађивао читањем књиге Марка Миљанова, већ и месецима касније. А најсветлији ликови остали су му усађени заувек. Тврдио је свети Патријарх да ће поштен човек радије умрети од глади него ли украсти нешто да не би умро. Веровао је да Бог може гладног нахранити увек и на сваком месту, што се у житијама Светих много пута показало тачно. Хранио је Господ

Фото: Рајко Каришић

шест стотина хиљада људи, четрдесет година у пустињи, а зар не може нахранити појединце увек и на сваком месту? Само буди човек. Онакав како те Бог жели, рекао би свети Патријарх.

Какав је то човек у људима кога тражи Свети Патријарх? Одговор нам даје Свето Писмо, Реч Божија. У Еванђељу по Матеју два пута се говори о човеку Цару и о Човеку који хтеде да се прорачуна са слугама својим (Мт. 18, 23). Знамо да је Цар самодржац све у својем царству, Устав и Суд, суђење и пресуда. Важно је бити mudar као Соломон и пресудити праведно, али оно чиме се Цар штити јесте што испред речи Цар стоји да је човек. Дакле, човек пре свега и изнад свега. Човек је већи од цара. Оно човек испред цара значи да ће учинити човечно, праведно и са пуно милости и љубави. То се показало када опрости дугове ономе који га је молио. Пренето на наш свакодневни живот, то значи да треба бити човек увек, и као председник, и као министар (minister – слуга). Дакле, човек службеник, човек лекар, човек адвокат, човек судија, човек професор, човек учитељ, човек радник, човек земљорадник и др. У Светом Писму се наглашава човек трговац (Мт. 13, 45). Можда због тога што се у трговини маржом зарађује, али човек испред трговца тражи да то буде у разумној мери. Једном приликом нам је Свети Патријарх причао, позивајући се на Светог Василија Великога, да чак један манастир

може свој сувишак продати другом манастиру за његов недостатак. Међутим, о цени више треба да води рачуна онај који купује, него онај који продаје. Имајући све то у виду, наш Свети Патријарх је цитирао народну песму: „Све је ласно, ако јесмо људи.“ Знао је свети Патријарх да човештво, или чојство, у људима долази од сина Божијег, односно Бога који је постао Човек – Богочовек. Ова синтагма помиње се у Светоме Писму око осамдесет пута, почевши од пророка Данила (10, 16), а особито у Новом Завету. Оваплоћени Бог постао је човек и тиме отворио пут човеку да постане бог, по благодати, јер је писано: „Богови сте и синови Вишњег.“ (Пс. 82, 6) У еванђељској причи о пшеници и кукољу (Мт. 13, 24), спомиње се непријатељ – човек, који посеја кукољ, а у Посланици Солуњанима каже се да ће се појавити „човек безакоња, син погибли (2, 3)“, док Свети Јован Богослов објашњава да то „Антихрист долази“ (1. Јн. 2, 18), чиме се открива амплитуда, односно морални распон човека. Човек је у Христу прави Богочовек – оваплоћени Бог, док је у Антихристу само човек оптерећен гресима, особито гордошћу, јер ђаво нема способност оваплоћења.

Овом причом о човеку испричали смо смисао речи Светог Патријарха Павла: „Будимо људи!“ „Само из осећања вере да је Бог наш отац, ми знамо да смо браћа и да то морамо бити. Ако заборавимо да

смо браћа, онда макар да будемо људи! Ту су и елементи витештва, ни по коју цену не дозволити да будемо нељуди.“ – каже свети Патријарх⁵. У елементу витештва сигурно спада објашњење чојства и јунаштва Марка Миљанова. Бранити другог од себе и себе од другог јесте дело витештва и јунаштва. „Црква је увек била и треба да буде снага која учвршћује јединство и осећање љубави. То је онда основ свакога напретка. Она и данас говори – увек, само људи, а не нељуди... Кад, заиста, будемо људи Божији, онда ћемо бити браћа међу собом.“

Као што је некада Господ рекао Апостолу Павлу: „Не бој се, него говори и да не ућутиш.“ (Дап. 18, 9), тако је наш свети Патријарх говорио, а и сад говори из гроба: „Будимо људи!“ Српском народу остаје да испуни овај аманет као почетак обожења.

1 Анастасије, Архиеп. Тиране и целе Албаније, Књига „Глобализам и православље“, Бгд. 2002, стр. 163.

2 Александар Шмеман: „Беседе на радију Слобода 1“, Каленић, Крагујевац, 2016, стр. 209.

3 Епископ Николај, Сабрана дела, Хималстир, 1983., књ. IX, страна 378.

4 Вл. Димитријевић: Успомена на деду Патријарха, Патријарх Српски Павле, год. 1, бр. 1, 2021. Чачак, стр. 35

5 Вл. Димитријевић: Успомена на деду Патријарха, Патријарх Српски Павле, год. 1, бр. 1, 2021. Чачак, стр. 50

Призрен, 2023.

ЂАК САРАЈЕВСКЕ БОГОСЛОВИЈЕ

Како је Гојко Стојчевић од малена имао љубав према свештеничком позиву, пут до тог позива подразумевао је упис у богословију.

Пише: протојереј Иљко Ивковић

Гојко Стојчевић, потоњи Павле – 44. патријарх Српске православне цркве (СПЦ), рођен је 11. септембра 1914, у славонском селу Кућанцима, у тадашњој Аустроугарској монархији. Родитељи су га убрзо напустили. Отац му је умро, а мајка се преудала. О њему и његовом брату су се бринуле баба по оцу, Драгиња, и тетка, очева сестра Сенка. Четворогодишњи Гојко се, од 1. децембра 1918. Године, нашао у новој држави јужнословенских народа – Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца.

Основна школа. Своје школовање започео је у родном месту највероватније 1921. године, када су га бака и тетка уписале

у народну (основну) школу у родним Кућанцима. Ова основна школа била „петовница“, попут данашњег првог наставног циклуса основног образовања, тј. од 1. до 5. разреда основне школе. Она му је прилично ишла, тако да је пети разред завршио 1926. године. Имајући ово у виду, као и то да је био физички слабачак, његова бака се постарала да пође у нижу гимназију код стрица у Тузли. Пре него што ће кренути у нижу гимназију, бака и тетка су га, ради припреме за школу и у циљу неговања његове ране љубави према свештеничком позиву, упутиле да лето проведе у манастиру Ораховици из 16. века, удаљеном педесетак километара од Кућанаца.

Нижа гимназија. Гојко Стојчевић је завршио нижу гимназију, од 1. до 4. разреда, у Доњој Тузли у периоду између 1926. и 1930. године. То је еквивалентно данашњем другом наставном циклусу основног образовања, тј. настави од 5. до 8. разреда основне школе. Положивши писмени задатак из историје и земљописа на нижем течајном испиту, завршио је нижу гимназију са одличном оценом.

Припрема за упис у богословију. Сиромашно економско стање Гојкових старатеља пресудно ће утицати на његово даље школовање. Њима је једино одговарала могућност школовања о државном трошку. Како је Гојко Стојчевић од малена имао љубав

Гојко Стојчевић као ученик основне школе 1924. (Јован Радосављевић, Са патријархом Павлом кроз живот: од Вујна, Благовештења и Раче, до Призрена 1944-1990, Манастир Жежевица, 2010, 12.)

Гојко Стојчевић као ученик ниже гимназије у Тузли (Јован Радосављевић, Са патријархом Павлом кроз живот, 14.)

Сарајевска богословија и Саборна црква Рођења Пресвете Богородице у Сарајеву (https://sr.wikipedia.org/wiki/Сарајевска_богословија)

Зграда богословије у Сарајеву изграђена 1898. (Хисторијски архив Сарајево)

према свештеничком позиву, пут до тог позива подразумевао је упис у богословију. Примљеним ученицима ове стручне школе следовало је благодејање или државна стипендија. Бака се постарала да упише и богословију. Кад се вратио из Тузле у родне Кућанце, бака Драгиња са њим је припремала потребну конкурсну документацију: сведочанство о његовој прикладности за свештенички позив; сведочанство о његовом религиозно-моралном владању; лекарско уверење да је умно и телесно здрав, писмени пристанак старатеља да може да похађа богословију, писмену обавезу да ће по завршетку богословије или Богословског факултета ступити у свештенички чин или служити тамо где црквена власт има потребу; писмени благослов и препоруку његовог надлежног архијереја – Епископа

пакрачког Мирона Николића (1888-1941) – за пријем у богословију. Гојко Стојчевић је био у обавези и да напише молбу Управи Сарајевске богословије у којој је морао да наведе да ли жели да буде примљен на државно или своје издржавање. Како су рачунали на благодејање, старатељи су морали да прибаве пореско уверење из надлежне Финансијске управе о висини пореза, да плаћају годишње више од 75 динара непосредног пореза. Када се све узме у обзир, Гојковим старатељима је највећи трошак представљао његов пут од Кућанаца до Сарајева, који је износио око 380 км.

Гојко Стојчевић је имао обавезу да прође преглед здравља, слуха, органа за певање и пријемни испит пред комисијом Сарајевске богословије од 1. до 3.

септембра 1930. године. Писмени део пријемног испита полагао је 1. септембра из српског језика и положио га је са оценом врло добар. Исту оцену је добио и на усменом испиту, који се полагао из катихизиса и познавања Господњих и Богородичних празника, по програму за гимназије. Наставник црквеног и хоралног певања дао му је оцену одличан за глас и слух. Професорски савет Сарајевске богословије у Сарајеву је 3. септембра 1930. Гојка Стојчевића је примио о државном трошку.

Српска православна Богословија у Сарајеву. Богословија је средња, мушка, стручна, духовна школа са интернатом, која припрема свештеничке кандидате. На предлог Митрополита сарајевског Саве Косановића, после дугих преговора, босанска

влада је 30. новембра 1882. донела „Привремену основу об устроју богословског училишта за православно свећенство Б. и Х. у Сарајеву”. Богословија се најпре налазила у приватној кући Стјепа Сршкића у Ђемалуша улици у Сарајеву (1882-1884), а онда је пресељена у нову зграду у селу Рељеву покрај реке Босне (1884-1917). Враћена је 1917. године у Сарајево, у зграду Српске православне црквене општине у Сарајеву, у улици Престолонаследника Петра број 11, у центру града, код Саборне цркве (1917-1941). Зграда Богословије, односно Црквене општине Сарајево је национализована 1958. године. После Техничког факултета, у њу је смештен Економски факултет до данас. Од 1882. до 1941. године Сарајевску богословију је завршило 860 свештеничких кандидата. Међу њима био

је знатан број потоњих културно-просветних радника и оних који су заузимали високе положаје у СПЦ. Поред Патријарха Павла, то су били Митрополити дабробосански: Петар Зимоњић (1920-1941), др Нектарије Круљ (1951-1966), Владислав Митровић (1966-1992), као и Епископи: др Симеон Поповић, Николај Јокановић и Стефан Боца. Богословија је престала да ради избијањем Другог светског рата 1941. године. Према непотпуним подацима, у првим данима тзв. Независне Државе Хрватске, усташе су на најсвирепији начин убили 57 српских православних свештеника који су завршили Сарајевску богословију, а Немци и Италијани 11.

Када је Гојко Стојчевић кренуо у богословију, она је била државна школа, под врховним надзором

Министарства вера КЈ, али под контролом цркве – Светог архијерејског сабора. За непосредно управљање ректора богословије бирао је Сабор, а постављао га је краљ на предлог министра вера. Управа богословије највећу пажњу обрађала је на религиозно-морално васпитање ученика. Централно место у животу ове установе заузимала је молитва и богослужење. Молитвом су започињала и завршавала се предавања и обеди. Гојко Стојчевић је био у обавези да свакодневно одлази на богослужења под надзором васпитача у школску трпезарију, где је због оскудице у просторијама била импровизирана капела. Богослужење је вршио главни васпитач, а ученици су вршили дужност појаца (певача). Ученици I и II разреда, међу којима и Гојко Стојчевић, вршили су дужност свећеносаца.

Стара црква Св. Арханђела Михаила и Гаврила у Сарајеву (Српскоправославна црквена општина у Сарајеву, Стара црква у Сарајеву и њен музеј, Сарајево, 1940, 1.)

У позадини трамвајске станице Богословија и Саборна црква 1930. (https://sr.wikipedia.org/wiki/Сарајевска_богословија)

Јутрење је почињало у 6,30, а вечерње најпре у 18,30, а од школске 1932/33. од 17,15 часова. По наређењу Митрополита сарајевског Петра Зимоњића ученици су одлазили на свакодневна богослужења у Саборну цркву у Сарајеву и то од 1. марта до краја школске године и од почетка школске године, 1. септембра све до 1. децембра. За време хладних, зимских дана, од 1. децембра до 28. фебруара, на богослужења су одлазили у школску трпезарију. У току Великог поста на литургије ученици су одлазили под надзором васпитача у Саборну и Стару цркву. Ученици су се причешћивали само два пута: у току Божићног поста за празник Ваведења и у току Великог поста у Недељу православља (прва недеља Великог поста). Организовано су ишли на исповест дан пре причешћа.

Исхрана у Сарајевској богословији, по нормативу, била је квалитативно и квантитативно добра. На храни се морало штедети и није смела да буде луксузна. Само о празницима могла су бити два јела. Телесно слабији ученици су добијали појачану храну, а за време поста и мрсну. Сви постови, како вишедневни тако и једнодневни, држали су се стога. У мрсне дане се за доручак добијао само комад хлеба и бела кафа, а у посне комад хлеба и чај. Ручак је био у подне и имао је главно јело и пекмез или компот од шљива, а вечера главно јело и чај или компот од шљива. Пасуљ се доста јео, у посту три пута недељно. Такође, сочиво, шаргарепа и друга хранљива јела. Риба се ретко добијала, јер је била скупа у то време.

Зграда интерната у којој је Гојко Стојчевић становао шест година, није одговарала условима једног ђачког интерната. Ученици нису имали просторије подесне за умивање и облачење. За гимнастику није било посебне сале. С обзиром на положај зграде Богословије био у самом центру града, на најживљем месту – корзу (данашња улица Ферхадија, бр. 14а), као и недостатак дворишта и врта за разоноду ученика, владање ученика је било више него задовољавајуће.

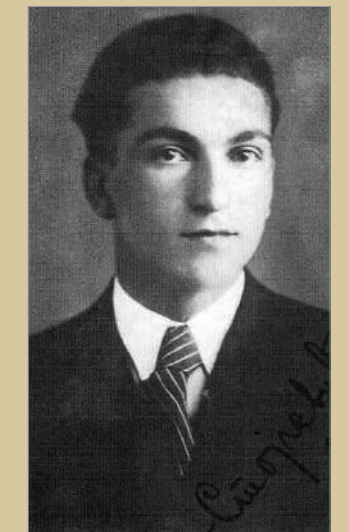
I разред (школска 1930/31). На почетку I разреда у Гојковом разреду било је 25 ученика, с тим да је у току школске године придошао један ученик, један је био удаљен из школе, а један ученик је сам иступио. На крају школске године било 24 ученика. Он је био међу три

Гојко Стојчевић као ученик Богословије

Богослов Гојко Стојчевић као члан друштвених организација (Архива Св. архијерејског синода СПЦ, Досије 393: Патријарх Павле)

Гојко Стојчевић као матурант Богословије (Јован Радосављевић, н. д. 14.)

најмлађа ученика са по 16 година. У разреду их је највише било из његове, Пакрачке епархије и Савске бановине. Родитељи ученика су били претежно земљорадници, свештеници и државни чиновници. По променама у наставном плану из школске 1928/29. године богословија је почела да ради као шесторазредна средња школа. Школске 1930/31. године у њој је предавало 14 наставника, заједно са ректором. Ректор је био протопрезвитер-ставрофор др Томо Поповић, национални радник и катихета-професор рељевске богословије и ректор Сарајевске богословије. Гојков разредни старшина у I години био је професор Димитрије Терзић, који му је предавао Српски језик и Општу историју. Школска година је почела 11. септембра 1930. године, када је у 8 сати ректор одслужио

обред призива Св. Духа у почетку школског рада и поучио ученике о њиховом ђачком владању унутар и изван школе. Наредног дана, прочитан им је Школски закон и Интернатска правила, а ректор је поучио ученике о понашању у цркви и школи, као и о слави и значају измене српске заставе у војсци југословенском заставом. Ученицима је сваке године, после читања школских и интернатских правила, вршена расподела уџбеника на реверс и додељиван распоред часова. Предавања су отпочела 16. септембра у 8 сати, јер је претходног дана прослављен дан пробоја Солунског фронта и одржан парастос за погинуле ратнике. Свакодневно су предавања започињала молитвом. По одлуци професорског савета, ученици су у току школске године из живих језика ради 5, из мртвих

3 писмених задатака, а из српског у сваком тромесечју по 3 (2 школска и 1 домаћи задатак). Ученици и професори су сваке године учествовали на позив црквених и државних власти у свим црквеним, државним и народним свечаностима: Савиндан (27. јануар), краљева крсна слава – Св. апостол Андреј Првозвани (13. децембар), рођендани краља (17. децембар), краљице (9. јануар) и престолонаследника Петра (6. септембар), дан народног уједињења (1. децембар), дан пробоја Солунског фронта (15. септембар), дан уласка српске војске у Сарајево (6. новембар), дан захвалности Француској (11. новембар), Видовдан, Богојављење, дан Св. Ђирила и Методија (24. мај) и др. Сваке године на задушнице – јесење, пред Митровдан и зимске, пред месне покладе – ученици су учествовали на парастосу

II коло матураната Сарајевске богословије 1936. (Јован Радосављевић, Са патријархом Павлом кроз живот, 12.)

умрлим босанско-херцеговачким митрополитима, ректорима, професорима, ђацима и добротворима Фонда ученика Сарајевске богословије. Дана 16. маја престала су предавања. Сви ученици сем матураната су, по тадашњем Правилнику о српско-православним богословијама, у периоду од 18. до 27. маја, полагали разредне испите, којима је присуствовао др Лазар

Мирковић, редовни професор ПБФ Београдског универзитета, као изасланик министра просвете у споразуму са САСи. Гојко Стојчевић је требало да познаје све оно што је учио у току године из свих предмета. Он је био међу десеторицом који су I разред завршили са одличним успехом, односно међу осамнаесторицом са примерним владањем. Што се тиче вредноће спадао је међу 19

са похвалном вредноћом. У богословији Војислав Митровић, три разреда старији ученик богословије, потоњи Митрополит Владислав, био му је пример како треба волети млађе и старије, како треба и примером својим показивати шта је смисао и циљ живота у то доба, школско и ђачко, да се буде ђак онако како доликује. Управа је упозоравала све њене ученике да

се преко великог школског распуста добро владају и понашају, имајући у виду увек и на сваком месту „свој будући високи позив, позив свештеника, који је узвишенији од свију других позива у људскоме друштву.“ Преко летњих ферија враћао се у Кућанце код тетке Сенке, где је спавао и, са њеним супругом Глишом, ћерком Агицом и са својим братом Душаном, одлазио на копање и орање плугом.

II разред (школска 1931/32). Упис и ступање у интернат старијих ученика, међу којима је био и Гојко Стојчевић, било је 9. и 10. септембра 1931. године. Морао је на упис у ову, и сваке наредне школске године, да понесе три документа: сведочанство из претходног разреда; пореско уверење; уверење надлежног парохијског свештеника да је сваке недеље и празника похађао богослужења у својој парохијској цркви, те помагао у појању свом свештенику на богослужењима и црквеним обредима. Такође, био је дужан да са собом донесе веш, пешкир, марамнице, чарапе и неподерану обућу и одело.

Гојков разредни старешина је остао исти, али му је у овом разреду предавао Општу историју. Предавања су отпочела 14. септембра 1931, а завршила се 20. маја 1932. У његов разред дошло је три поновца, а исти је завршило 25 ученика. Гојко Стојчевић је био међу шесторицом који су II разред завршили са одличним успехом.

У богословији Војислав Митровић, три разреда старији ученик богословије, потоњи Митрополит Владислав, био му је пример како треба волети млађе и старије, како треба и примером својим показивати шта је смисао и циљ живота у то доба, школско и ђачко, да се буде ђак онако како доликује.

III разред (школска 1932/33). „Тада, у трећем разреду Богословије, то је период већ поодмаклог пубертета, дошла ми је на ум мисао: Ако Бог унапред зна да ћу ја да будем убица, коцкар, или не знам какав покварењак, дал’ ја могу то да не будем. Ако не будем, његово знање је ништа, а ако будем – где је ту слобода? Много ме је мучило то питање и требао ми је тај одговор. Али, ако се поверим неком од другара – нисам сигуран да ћу добити одговор, јер њих не интересују

та питања; да кажем неком од професора – ни то не иде, рећи ће, овај је неки јеретик, ко зна? У тим годинама вам свашта пада на памет, те сам дуго носио то питање у себи док нисам наишао на одговор код блаженог Августина који то објашњава појмом времена. Време је, каже он, једно трајање које има прошлост, садашњост и будућност. Прошлост је била, ње нема; будућност ће бити – и ње нема; а шта има? Има садашњост, али и ње готово да нема; она је додирна тачка између прошлости и будућности у којој будућност стално прелази у прошлост. Време важи за створена бића, материју, васиону и поготову за нас људе. Ми живимо и схватамо у категоријама времена, простора и бројева. Али, за Бога то не важи. За њега нема ни прошлости, ни будућности, већ само вечне садашњости, тако да када ми кажемо да ће нешто бити, то ће нама бити, али не и њему. И то је мени решило проблем. Да није, могла је да буде тачка на бављење богословијом.“ (Из интервјуа који је са Патријархом Павлом водила Љиљана Стојковић).

На I ванредној скупштини Друштва богословске омладине „Св. Саво“, Гојко Стојчевић је изабран за члана Управног одбора овог ђачког удружења, са задужењем књижничара (библиотекара). На Савиндан награђен је утешном наградом – књигом – за успешно израђен светосавски темат.

Данашњи изглед сарајевске Саборне цркве из 1872.

Данашњи изглед сарајевске Старе цркве (из ауторове збирке, Сарајево, 2022.)

Данашњи изглед бивше зграде Сарајевске богословије

Митрополит Петар је посећивао школу и присуствовао предавањима у свим разредима, а на Бадњидан учествовао је уношењу бадњака и поучио је ученике да негују црквено-народне обичаје који имају огроман значај за религиозно-морално васпитање српског народа. Ове године је Гојко Стојчевић ишао на две полудневне екскурзије у Бутмир код Сарајева ради упознавања рада у тамошњој пољопривредној школи и станици. Међу 18 ученика III разреда био је међу осморицом који су га завршили са одличним успехом.

IV разред (школска 1933/34). У IV разреду променио се Стојчевићев разредни старешина. Уместо Терзића, који је премештен за катихету сарајевске Женске гимназије, нови разредни му постао Никола Јаковљев, који

му је предавао Општу историју. Умро му је др Перо Ивановић, бивши наставник и школски лекар. Услед припрема за свечани дочек Патријарха српског Варнаве (1930-1937), приликом његове званичне посете БиХ, у времену од 12. до 16. септембра 1933. рад у школи се ограничио углавном на црквено певање и вежбање богословског хора за ову прилику. Гојко Стојчевић је од IV до VI разреда имао предмет Хорско певање, који му је предавао Теодор Стефановић. Како је имао таленат за певање, сматрамо да је од IV разреда певао у хору богословије под диригентском палицом професора и хоровађе Стефановића. Дана 18. септембра у 9,30 часова Патријарх је, са нареченим викарним Епископом сремским, архимандритом Савом Трлајићем, посетио Сарајевску богословију, где су га

ректор, наставници и ученици срдечно дочекали. Патријарх је у свом обраћању скренуо пажњу ученицима на светост и узвишеност свештеничко-пастирске службе. Очински их је посаветовао да се за свој будући позив што боље припреме како би што достојније послужили српској цркви и народу.

„Дешава се, да извесни питомци, незадовољни наредбама школе, показују чак и своје отворено противљење. Нека вас Бог сачува, децо, од таквих потхвата, који навлаче и доводе до строгих мера ради сузбијања нереди. Тада следују тешке казне за праве кривце. Успех и у наукама и у васпитном делу зависи углавном од строга испуњавања дисциплинских правила. Ниједно друштво не може постојати без дисциплине. Они, који се не

потчињавају дисциплини и наредбама школске власти, који се владају самовољно и разуздано – ти и такви сами себе осуђују на незнање у погледу науке а за само друштво постају излишни, чак и штетни чланови.”

На крају им је протумачио опасност од разноврсних заблуда. Током ове школске године у Богословију, поред честих посета Митрополита Петра, долазили су Митрополит црногорско-приморски Гаврило Дожих и Епископи: тузлански Нектарије и захумско-херцеговачки Симеон.

Као библиотекар и члан Управног одбора Друштва богословске омладине „Св. Саво”, Гојко Стојчевић је на првом од седам литерарних састанака прочитао свој рад под насловом „Гријех и ми”, на који је критику написао Душан Поповић. Дана 18. новембра, на прослави 120-годишњице рођења Његоша, он је у склопу програма прочитао свој рад „Његош као лиричар”. Хор овог Друштва, у коме је и он највероватније певао, одржао је једну академију са играчком у сали Прве сарајевске гимназије.

С обзиром да се СПЦ укључила у борбу против алкохолизма, готово сви ученици Богословије били су чланови Друштва трезвене младежи, које се борило против ширења алкохолизма међу младима. Највероватније се и Гојко Стојчевић укључио у овом разреду у ово ђачко удружење.

Ученицима је, уколико нису били заузети наставом, био дозвољен излазак у град радним даном до 17 часова, а суботом, недељом и празничним даном до 18 часова. Уз пратњу помоћника васпитача, дозвољавало се: слушање одабраних предавања на Народном универзитету, посећивање ђачких поподневних представа у Народном позоришту и других за омладину корисних приредаба.

Ове године, Гојко Стојчевић је, са свим осталим ученицима, ишао на две полудневне екскурзије у околини Сарајева: у посету пољопривредној станици у Бутмиру (21. октобра) и у посету Рајловцу, односно Рељеву, где су разгледани аеродром II ваздушног пука, уметнички рибњак и зграда старе рељевске богословије. Гојков разред је имао свих 18 ученика са примереним владањем, а он је спадао међу деветорицом који су IV разред завршили са одличним успехом.

V разред (школска 1934/35). Гојков нови разредни старешина у V разреду био је Душан Шимић, који му је предавао Апологетику, Филозофију и Омилитику. Сви ученици били су ове школске године на више једнодневних екскурзија: 17. септембра у Касин-До, на разгледање тамошњег модерног санаторијума и пољопривредног имања Окружног Уреда за осигурање радника; 2. октобра на Пале и Коран (врело Миљацке), на разгледање уређаја за вештачко

расплођавање пастрмке Рибарског друштва у Сарајеву; 6. маја на Илици и Врело Босне, на разгледање тамошњих извора и др.

Дана 9. октобра 1934. убијен је у Марсељу југословенски краљ Александар I Карађорђевић. Гојко Стојчевић је, са хором ученика богословије, често певао на разним свечаностима: на Савиндан у Богословији, 9. марта на Илици, 17. марта у дворани српског певачког друштва „Слога”, 7. априла на Илијашу. У разним приликама певао је у Саборној цркви: на парастосима и заупокојеним литургијама: 10, 15. и 18. октобра, 17. новембра (четдесетодневни парастос), поводом смрти и рођендана (17. децембра) убијеног краља Александра; на литургији 24. фебруара на парастосу Митрополиту Сави Косановићу; 6. априла на полугодишњем парастосу краљу Александру; 12. маја на литургији и благодарењу за дугогодишње службовање Патријарха Варнаве; као и на задушницама и на опелу бившем разредном старешини Димитрију Терзићу.

И ове школске године био је члан Управног одбора литерарног Друштва богословске омладине „Св. Саво”, само што је као библиотекар добио помоћника у библиотеци.

Дана 25. септембра 1934. постао је секретар Кола „Вера” Савеза трезвене младежи при богословији. Коло је своју редовну штампу – часопис *Нови животи*

и *Гласник Савеза трезвене младежи* – уступало библиотеци Друштва „Св. Саво“. Коло је, поред посвећивања пажње на моралну страну својих чланова, водило и редовну преписку са Савезом трезвене младежи у Београду, Загребу и Месним средиштем у Сарајеву. Коло је било члан Месног средишта, па је једном недељно слало своја три делегата на редовне седнице. Гојко Стојчевић је заузимао положај секретара и у Месном средишту за све сарајевске средње школе. По њему је општи успех Кола у богословији био задовољавајући. Коло је сваке године бирало кога ће послати од ђака на летовање у Милну, на јадранском острву Брачу, где се налазила мушка колонија Савеза трезвене младежи. Само се плаћао пут, храна и смештај су били обезбеђени. Ако је искористио ову могућност одласка на море, Гојко Стојчевић је тада могао да научи да плива.

На крају V разреда, од 20 ученика, Гојко Стојчевић је био међу десеторицом одличних и дванаесторицом примерних. Због тога је био ослобођен полагања годишњег разредног испита. Био је награђен књигом Ст. Станојевића „Св. Саво“, јер је био међу 10 најбољих по учењу, владању и побожности, сходно одлуци СИНбр. 401/зап. 52 од 7. фебруара 1935.

VI разред (школска 1935/36).

У овом разреду његов нови разредни старешина био је Ђорђе

Додиг, који му је предавао Историју српске цркве. Са хором је певао на светосавским академијама: 29. септембра, у Блажују; 16. новембра, у Новом Сарајеву (Братство Св. Саве); 24. новембра, у просторијама певачког друштва „Слога“ (литерарно друштво „Св. Саво“); 27. јануара, у Богословији; као и у Саборној цркви, на парастосима: 9. октобра, краљу Александру; 10. новембра, др Георгију Летићу, Епископу банатском; 22. децембра, Мардарију Ускоковићу, Епископу америчко-канадском; 2. марта, Максимилијану Хајдину, Епископу горњокарловачком. Гојко Стојчевић је најпре, са свим ученицима богословије, 17. октобра, ишао на једнодневну екскурзију у Рајновац и Рељево, а потом, са својим разредом, 23. октобра, на дужу екскурзију: Сарајево-Дубровник-Сплит-Карловац-Љубљана-Загреб-Бањалука-Јајце-Травник-Сарајево. Са свим ученицима осталих школа ишао је, 6. маја 1936, на ђурђевдански уранак у околину Сарајева, а 12. маја на једнодневну екскурзију свих ученика богословије на Илићу и Врело Босне. По лепом времену ученици су, у слободно време, са васпитачима, ишли у заједничке шетње у околину Сарајева (Требевић, Романија и др). Дана 5. октобра 1935. постао је председник Кола „Вера“ Савеза трезвене младежи, које ове школске године није интензивно радило. На књижевном такмичењу Кола, за два своја рада награђен је одабраним књигама. Ове школске године Митрополит

Петар је три пута посећивао Богословију (13. децембра, 27. јануара и 2. маја).

Матурски испитни одбор ради оцењивања писменог матурског испита, одржао је седницу 28. маја, којој је председавао, изасланик Св. Синода СПЦ, архимандрит др Јустин Поповић, доцент Православног богословског факултета у Београду. Од пет тема, које је предложио Св. Синод СПЦ, испитни одбор је изабрао за писмени рад тему „О радосним и казним чудесима у Делима апостолским“ (пример радосног чуда: исцељење хромог; пример казног чуда: погибија Ананије). Писмени испит Гојко Стојчевић је полагао 30. маја од 8 до 12 часова. Дана 3. јуна одржана је седница матурског испитног одбора, који је утврдио да је сваки од 21 кандидата положио писмени испит. Гојко Стојчевић, који је VI разред завршио са одличним успехом у науци и примерним владањем, ипак није добио оцену одличан или врло добар на писменом испиту. Због тога није могао да буде међу четворицом другова, који су били ослобођени од усменог испита. Од 4. до 15. јуна, са још 16 њих, полагао је усмени, стручни богословски испит зрелости, који се састојао од осам предмета. Дана 16. јуна у 9 часова објављен је резултат да је Гојко Стојчевић међу 11 кандидата који су положили испит зрелости. Из Пакрачке епархије богословију су завршили само он и Михаило Станивуковић. У његовом

Фото: Хаџи Марко Вујић

досијеу на Православном богословском факултету и досијеу у архиви Св. Синода СПЦ током истраживања нисмо наишли на његово сведочанство (диплому) о положеном богословском испиту зрелости, па нам оцене нису биле доступне за неке дубље анализе. Такође, није нам било познато да ли је сачувана матична књига ове Богословије.

Дана **29. августа 1987. године**, Гојко Стојчевић, као Епископ рашко-призренски Павле, стигао је у Сарајево поводом прославе 51-годишњице матуре своје класе 1930-1936 свршених богослова Сарајевске богословије, заједно са Епископом жичким Стефаном Боцом и његовом генерацијом 1931-1937. Пристествовао је најпре бденију у Саборној цркви у Сарајеву, а потом вечери коју је овим поводом уприличио Митрополит дабробосански Владислав. Сутрадан, 30. августа, у истој цркви, заједно са Митрополитом Владиславом и Епископом Стефаном, служио је литургију, после које је служен помен Митрополиту Петру Зимоњићу, умрлим наставницима, изгинулим и умрлим школским друговима. Након тога Епископ Павле је проповедао и евоцирао драге успомене, али не заборављајући ни страдања, ни мученичку смрт неких својих другова и тешке савремене прилике у његовој епархији. Слављеници су потом разгледали вољено, али модернизовано Сарајево, обновљену стару цркву и њен музеј.

У току рата у Босни и Херцеговини, 13. априла 1994. године, Гојко Стојчевић, као Патријарх Павле, био је у српском делу Сарајева, где се помолио за мир „по правди Божјој” српском народу и његовим непријатељима. Тада је поручио: „Будимо увек људи и у слободи и у ропству, нељуди никада, ни по коју цену, ни за чији интерес.” Наредног дана, 14. априла, у Србињу (Фочи), обишао је све српске рањенике у болници и и ратиште, где је разговарао са борцима и њиховим командантом. Због овога је за муслиманске власти у Сарајеву Патријарх Павле био непожељан у Сарајеву, као и због тога што се није оградио од опсаде и агресије српских нападача са брда око Сарајева.

Дана **17. маја 1994.** Патријарх Павле је, са Патријархом московским и целе Русије Алексијем II, посетио руски батаљон у саставу УНПРОФОР-а у Сарајеву. Они су на Грбавици освештали земљиште за капелу руског батаљона. На сарајевском аеродрому имали су састанак са загребачким кардиналом Фрањом Кухарићем, док је реис-ул-улема Мустафа Церић одбио да дође на састанак. Црквени великодостојници упутили су заједничку „Сарајевску декларацију” у којој су истакли да је последњи час да се схвати да само мирно и праведно решење свих спорова и несугласица може да донесе праву срећу народима БиХ.

Поводом обележавања 780-годишњице од оснивања СПЦ у

БиХ (светосавске Дабарске и Хумске епархије), 480-годишњице горажданске штампарије, 120-годишњице Сарајевске богословије и сарајевског хора „Слога”, 110-годишњице музеја СПЦ у Сарајеву и 100-годишњице Бањалучке епархије, патријарх је боравио **2. маја 1999.** у посету Митрополији дабробосанској и митрополиту Николају. У новоподигнутој цркви Св. Василија Острошког у Српском Сарајеву (Вељине), служио је литургију са 2 митрополита и 2 епископа СПЦ. У поподневним сатима посетио цркву у изградњи Св. Петра Зимоњића у Војковићима. У тамошњој спомен-соби одслужио је помен погинулим српским борцима у последњем рату у БиХ. После тога посетио је обновљену цркву Св. Ђорђа у Трнову, коју су 1992. спалили муслимани, када су на зверски начин убили свештеника Недељка Поповића. Патријарх је затим отпутовао у Српско Сарајево и присуствовао пријему код градоначелника Предрага Лисице, а у вечерњим часовима, у згради Електротехничког факултета у Лукавици, духовној академији посвећеној јубилејима СПЦ у БиХ.

Први пут после завршетка ратних сукоба у Босни и Херцеговини, **14. септембра 2002.** године, Патријарх Павле је служио литургију у обновљеној Саборној цркви Рођења Пресвете Богородице у Сарајеву. После тога служио је парастос Митрополиту Владиславу, чији су посмртни

остаци, поводом десетогодишњице од његове смрти, пренети из манастира Докмира дан раније у Сарајево.

Дана **17. јула 2004. године**, у 17 часова, у Саборној цркви Рођења Пресвете Богородице у Сарајеву, Патријарх Павле је служио чин наречења изабраног Епископа хумског др Максима Васиљевића за Епископа хумског, викара Митрополита дабробосанског. У недељу, **18. јула**, у Саборној цркви у Сарајеву, Патријарх је извршио чин хиротоније за Епископа хумског архимандрита др Максима, уз саслужење 13 архијереја СПЦ. То је био и растанак Патријарха Павла са Сарајевом.

Патријарх Павле је, заједно са члановима Св. Синода СПЦ и Митрополитом дабробосанским Николајем, 12. децембра 2006. године, примио Мирсада Кеба, министра за људска права и избеглице у Савету министара БиХ, на иницијативу Босанско-херцеговачког министарства, а у пратњи амбасадора БиХ у Србији Томислава Лека и помоћника министра Максима Станишића. Једна од тема разговора била је питање враћања Сарајевске богословије. Ово питање до данас није решено.

1. фебруар 2023.

Фото: Компанија „Новости”

БОЖИЈИ ДРАГУЉ ПРАВИЧНОСТИ И МИРА

Те Његове богонебесне речи у себе је посејао светлосни патријарх Павле и њих нам је, умножене, даривао као залог за будуће Царство.

Пише: Слободан Николић

Сва бића добијају свој смисаони склад, своју одмереност и равнотежу, од премудрог безмерја Светог Творца. Господ раздељује дарове у равни створене вечности, а највећи од њих је онај, како рече преподобни Силуан, којим прославља човека *шине шшо ја чини сличним себи*. Један од таквих многоцених бисера праведности обзнани се и у ово наше немилосно доба.

Мир вам осџављам, мир свој дајем вам; не дајем вам ја као шшо свеџ даје. Нека се не збуњује срце ваше и нека се не боји (Јован 14, 27) говорио нам је Христос. И још увек говори (у) овом свету смрти потпуно лишеном ма

каквог, чак и оног спољашњег, мира. Те Његове богонебесне речи у себе је посејао светлосни патријарх Павле и њих нам је, умножене, даривао као залог за будуће Царство које нам се, дај Боже, спрема, премда је већ од постања света спремно за све праведне и чисте душе и тела.

Малени је овај „ангео на земљи и човек на небу“ по свом телу и значењу свог имена, али је, по Господњој вољи, као и сам Син Очев, несместиво велики по духу у којем је творио. Његове стопе беху потпуно христолике.

Часну старину нисам познавао лицем к лицу и то је моја сиротност, коју у жалости прихватам, али га зато „познајем“ по делу

и очинским речима-поукама које нам је оставио, па сам зато у обиљу радости која надвладала моју немаштину. Шта сам то научио од овог пријатеља Христовог? Да трпљење и бескрајно детиње поверење уводе у Царство; да праштање доводи до престола Пресвете Тројице; да благод и неосуђивање рађају васкрсење; да ненаметљива ученост исијава истински ауторитет; да је оно што је наизглед тешко по суштини, заправо, лако; да кончина живота показује ко си и какав уистину био и да се пре тога не треба радовати нити поносити оним што мислиш да јеси; да је састрадална молитвена брига за другог залог (само)очишћења; да су част и понижење десни и леви образ целовитог и облагодаћеног

човека и да су, када се сустекну у уму спуштеном у срце, једини људски лек и једина људска слава. То је мера таса којом ће нам се по правди судити.

Томе ме је научио добри пастир из Кућанаца не изговоривши ми ниједну једину реч лицем к лицу! То је подука издалека равна оној изблиза кад има ко да подучи. Он ми је показао да историјски мерљива и уочљива раздаљина не значи ништа, ако је надисторијски немерљиви дух посредни. Он је, занет горњим (небесним) и непривезан доњим (земаљским) светом, јеванђеље у пунини, истинска блага вест у примени, достојни син Светог Саве и Светог Симеона, брат и пријатељ по духу святих Јована Владимира, Арсенија Сремца, Максима Бранковића, Василија Острошког, Петра Цетињског, Петра Коришког, Прохора Пчињског и свих знаних и незнаних Срба и Српкиња (преподобних и мученика), санаследника славе небеске, који нас силом задобијеног светаштва заступају у Божанској литургији.

Чини ми се да је чак и његово тело разглашавало славу и силу Божију, а његов поглед сву меру сажалења које има Творац према палом човеку и творевини која уздише заједно с њим. Из Павла као да су свецело исцјавали Господњи правичност и мир.

Од Адама, па до последњег који ће се родити, сви смо у логосном рату за и против Речи.

Потамњена умна срчаност је и телесна и душевна смрт која је извесна за свакога од нас. Који штит имамо, које копље поседујемо? Покајање и очишћена срчана умност, хтели то да прихватимо или не, живот су за свакога од нас. Нама је, верујем управо због тог наука, као верни пастир и смерни и смирени путеводитељ, послат благородни, опитомљени човек Павле, а то је чисто снисхођење божанске милости, који нам својим новозаветним животом у свакој правди показа и потврди да је Богочовек мера свега (не)постојеће створеног. Дакле, имамо нетварну и нетљену одеву одбране пред тварним и пролазним лицем овог света. Сами одлучујемо, јер нам воља ничим није условљена. Бирам, но нимамо лако, признајем, патријарха Павла за путеводитеља, премда је он непостижни узор за свакога. Код њега сам видео да *невоље брзо ѿону на дно срца смиреног човека*, као што нам је огласио преподобни Силуан Светогорац, али и да се благодат може сачувати, ма каква да су времена у којима живимо. Све је до нас и Господа, до молитвеног разговора са Светим. По светоотачком учењу, ми једино Духом Светим усељеним у нас, можемо из срца Њиме Њему говорити „Авва, оче!”. Одуховљен Христом и охристовљен Духом, човек говори Богу „Оче”! Павле је, као усталом и Бог што је, личност, иако је у многоструко небожанском и неличносном систему делао. Зато је велики, јер је имао очинско-синовљевско општење са Богом Живим.

Свако искуство у правди готово увек је горко, јер се она једино опором борбом задобија. И то је Патријарх носио као унутарњи крст патње зарад другог. Верујем да је плакао над нама, Србима, као што је над својим народом и својим Јерусалимом јадиковао пророк Јеремија због несреће која је задесила Израил пре више од 2500 година:

Ојомени се, Госјоде, шћо нас задеси; ѿоледај и види срамошћу нашу. / Наследство наше ѿривали се ѿуђинцима, домови наши иностранцима. / Постасмо сирошће, без оца, мајтере наше као удовице. / Своју воду ѿијемо за новце, своја дрва кујујемо. / На врашћу нам је јарам, и ѿоне нас; уморени немамо одмора. [...] Оци наши зјријешише, и нема их, а ми носимо безакоња њихова. / Робови нам ѿосјодаре, нема никоја да избави из руку њихових. [...] Зашићо хоћеш да нас заборавиш довека, да нас осћавиши задујо? / Обрши нас, Госјоде, к себи, и обршићемо се; ѿнови дане наше како беху ѿре. / Јер ега ли ћеш нас сасвим одбациши и ѿневиши се на нас веома? (Плач Јеремијин 5, 1-22)

Али верујем да је истим жаром говорио и Христову првосвештеничку молитву пред страдање (Јеванђеље по Јовану 17, 1-26; посебно 9. и 26. стих).

Он нас чак и прекогробно учи и просвећује, штити и руководи. Част и поштовање свакоме, али нама другачији пастир не треба.

Ми смо његов врт, који он приноси Христу као уздарје. Павле, малени баштован, дарује нас, Србе, као још мање изданке него што је он сам, вазнетоме Сину Очевом, као највећи прилог који се може замислити – јеванђеоски подвиг људске душе која многе Духом Светим (јер Га је задобила) приводи спасењу и Спаситељу. У временски не(п)одвојивом, односно двоструком нарицању у исти мах, дубоком жалопојком срца над палашћу и радовању над оплењеним адом, требало би да се садржи светотајинско откровење новозаветног свештенства, чинодејствовања у и по Духу Светоме. И то ми је показао заувек патријарх Павле. Он је наша богојављењска светлост, радост Србима и свим христијанима, залог откровења изреченог у Јеванђељу по Луки (17, 21) да је *Царство Божије унутра, у вама*, учења Господњег да би требало опраштати грехе да би се освојила слобода и да бисмо се испунили благодаћу која је надразумска и надисторијска и без које је човек само парче глине, да онај који воли мора и да страда, да је душа човечија најбољи богослужбени олтар, да су истина и радост сам у Христу Живоме... Пред сваки од нас је Павле, прави раскошни азбучник вере. Слава Богу Тројичном!

Једно смирење пустиње, једна тишина опорављеног и преумљеног срца, никоме нису довели зло. Само онај који истраје у непокорству греха долази на суд Духа. Гледајући у светаштво

Дође време кад човек заћути пред светом не зато што не би говорио или што нема шта да каже већ зато што има сувишак откровењског, светодуховског знања које уводи у немошћ језика.

Патријарха, здушно се молим да нико од рода људског не представи овом другом. Али, нажалост, хоће. Господе, умири душу моју!

Дође време кад човек заћути пред светом не зато што не би говорио или што нема шта да каже већ зато што има сувишак откровењског, светодуховског знања које уводи у немошћ језика. Гади се праведник свести у греху, час кад злоба надлази, а пешчаник тмине откуцава. Далековиде опрезности молчања и трпљења нису наодмет. Ту препознајем нашег Патријарха и видим његово светло лице. Чини ми се да чујем његов глас који говори: *Сћој ѿред Вазнешћим смерно и мужасћивено. Води живошћ ѿвучен од грушћих, скривен од ѿлошћине јавношћии, ѿа ћешће Госјоде ѿоледашћии. И одмах сам*

крилатији за једно ношење света. Довека треба бити упорни Закхеј јерихонски.

У свакоме од нас је по један гроб (*Ал' у ѿрсима свак' ѿрулежа усев носи... Сћомен ѿушћовања ѿо дољним ѿределима Дунава* – Ј. П. Стерија), али и по једно васкрсење, христолико смирење и богоподобно подвижништво. Без примисли о сумњи, верујем да ме је наш Павле и у то најтемељније уверио. Стога поуздано знам где је сада Патријарх: *Ко има зајовесћии моје и држи их, шћо је онај који ме љуби; а који мене љуби, шћоја ће љубиши Ошћац мој; и ја ћу ѿа љубиши и јавићу му се сам (Јован 14, 21). У самом Господу и нигде више.*

Неће нас Света Тројица постигнети у нашој нади, како вели преподобна Ксенија Римљанка, зарад врлине која у благодат гледа. Да нас разабере Спаситељ по лицима нашим у Царству Своме када дође час суда Његовог и наступи час оправдања нашег. Васкрсли Владико, не презри молитву немоћног Адама, коленипреклоњење палог човека, који је пред тобом, *јер роћени смо да шћежимо небу. Ошћацбина, ѿоушћ мајчиној лица, никада не ѿлаши гешће.* (Оноре де Балзак, *Серафимша*, 1834)

Учини, молитвама слуге Свога Павла, да поново постанемо лоза пресветог Чокота Очевог.

Лицем на преподобног Симеона Мироточивог 2022. године

Па̄тријарх Павле

Пише: Еџиској Фоџије

Ниског раста,
а горостас,
о њему се давно
чуо добар глас,
са Косова вапијући,
из Београда сведочећи.

Смерни монах,
подвижник,
ког чудотворни крст
благодаћу исцели,
да би се радовао
свет цели,
што јеванђелског човека
у веку Откровења видесмо,
и од њега
реч спасења примисмо.

Патријарх Павле
– патријарсима светило,
на Косову
– Павле из Призрена,
који је сам
по парохијама крштавао

и ништа није наплаћивао,
што и његове
ципеле свете сведоче.

Један га Немац виде
као благога старца
голубијег погледа,
други као старчића седа.
Свима мио,
тако духовит,
поуку је важну казивао,
да је и у наше време могуће
Живот Вечни стећи.

Већ се Павле
по нашим црквама слика,
заиста је
Апостола Павла прилика.
К'о да га је неко
из 4. века
у наш век насадио,
да би велико светило
свим Србима био.

Кад се родио,
– он је сам плакао,
а кад се упокојио
– плакали смо сви ми,
јер остасмо без мира,
јер остасмо без пастира,
ал' нам утеху брзо
са неба посла,
из Небеског Синода
– где и оста.

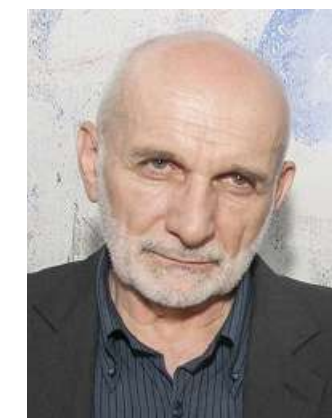
Не брините људи
зашто нема Павлове
канонизације.
То да вас не чуди!
Биће, даће Бог,
који ће прославити
патријарха Павла свог,
да са нашим
светим прецима буде,
и са небеса благосиља
све људе,
јер нас све
за живота позва
– да будемо деца Божја.

ШТАП ПАТРИЈАРХА ПАВЛА (Легенде)

(Драган Лакићевић. *Штап Патријарха Павла*. Подгорица: Матица српска, 2021)

Да бих био добар монах, Ваша Светости, треба ли да се одрекнем света? – питао један млади искушеник патријарха Павла...
– Само ти буди добар монах, па ће се свет сигурно тебе одрећи.

Пише: Драган Лакићевић

ТЕТКИНА ВЕРОНАУКА

Кад му се упокојио отац, а мајка преудала, малом Гојку Стојчевићу остаде само тетка. Она га је подизала и о њему се старала.

Једног дана дечак је био усамљен и замишљен, а тетка то примети, па га упита шта га мучи.

– Неко има мајку, неко има оца, неко има и оца имајку, а ја немам ни оца ни мајку.

– Имаш Бога Господа – вели тетка.

– А имаш ли ти Бога?

– Свако има Бога онолико колико му треба...

Ко некога нема, Бог му га надокнади...

Некоме је Бог – отац, некоме – муж, некоме – брат... Он никад неће умрети и никад те неће оставити. Све стари, Бог не стари. Гледа те и чува.

Једног дана, у башти, јурнуше на њега нечији пси. Дечак мали, пси огромни...

Он се сети да му сад може помоћи само Бог, јер никог другог у близини није било...

У том трену, једна јабука спусти грану, или он одједном порасте толико да се дохвати те гране, па с ње на још вишу грану...

Пси стадоше, па одоше...

Уто дође и тетка, јер Бог надгледа пут којим иду добри људи...

– Ето, видиш, мој Гојкићу! И тетке кад нема, Бога има!

ЗМИЈА

Кад је био мали, угледа Гојко, у трави, змију. Вијугају зле шаре кроз добро цвеће. Замахну прутом, па се предомисли и пусти је у жбуње.

„И тебе је Бог створио“, помисли. (То је тетка једном рекла мишу, кад га је истерала из сандука с брашном.)

Прође много година.

Усплахирили људи долетеше да јаве како је чобанина из косовског села Ђурђевог печила змија, па зову владика Павла да му чита молитву за спас живота...

Владика похита. Погледа рану: рука модра и отекла. Лице врело и надуто.

Владика се прекрсти и шапну:

– Ако је то она змија коју сам ја некад пустио, Боже Велики, нека и њен отров пусти њега.

И даде му воде. (Нема воде као што је косовска вода.)

Отров умину. Болесник се осмехну и прекрсти. Температура паде.

МЕША

У исту школу, у Тузли, ишао је с Гојком један Мехмед: висок, важан, паметан. Гледа Гојко дечка и његово име. Помишља: *Мехмед... Освајач...* Сетио се и старинске песме: „Љуто куне турски цар Мемед: Град Сталаћу, да те Бог убије.“

У песмама српским нема страшнијег имена. А овај младић – леп, озбиљан, замишљен.
– Ко ти је најбољи друг? – упита тетка Сенка Гојка, кад је дошао кући за Божић.
– Један Мехмед Селимовић.
– Какав црни Мехмед?
То ти је Турчин, јадна ја!
– Он је поштен и мудар – вели Гојко.
– Јеси ли стално с њим?
– Врло мало. Једва се познајемо. Али то мало вреди некако пуно... Ваљамо ми један другоме, не знам како...

– А што је турске вјере?
– По поштењу, ми смо исте вјере – вели Гојко.
– Поздрави га онда – вели тетка.
Кад је дошао у школу, Гојко позва Мехмеда:
– Меша, Меша!
– Откуд ти знаш да мене код куће зову Меша?
– Поздравила те моја тетка, а она свакога зове од милости, па вели: „Поздрави тога Мешу, Бог га живио!“ (Био је то Меша Селимовић.)

ВУЈАНСКИ КРСТ

Благо сунце обасјава куполу манастира Вујан и главу Гојка Стојчевића.

Он се опоравља од опаке болести, сунце га лечи и мило га гледа.

Да би дуже остао на том сунцу и погледу, Гојко узме једну цепаницу и ножић и стаде да теше.

Није знао шта деље. Лепо је од дрвета направити било шта – штап, свиралу, клис. Најлепше је направити нешто што је лепо и корисно.

Раније то није радио – руке нису вичне ножу. Ни тај нож није за то, него за хлеб и за лук и за јабуку...

„Нека испадне оно што је Бог дао овом дрвету и овим рукама... И Бог прави оно што се од чега може направити...“

Тако је размишљао Гојко, обасјан зраком.

Нож је секао, дрво се мењало. Иверје већ дохватише мрави...

Испаде крст.

„И човек је крст“ – помисли Гојко, јер му се дотле чинило да деље човека.

Дотера га, украси, изрезбари.

„Крст је савршен: горе и доле, десно и лево – дотиче све, цео свет, свуда се пружа, све обухвата, никоме дужан не остаје...“

Нешто је хтело да ја направим крст“ – помисли и прекрсти се. „А можда ће сад овај крст направити мене – украсити ме и изрезбарити...“

– Сваки је крст леп, а овај је баш леп – обрадова се игуман.

– Имаш златне руке, синко. Кад би дао Бог, па да начиниш још крстова, још много крстова, за сваки манастир по један, за сваког Србина по један...

ОВАЈ И ОНАЈ СВЕТ

Дан уочи монашења био је леп – у сунцу и у цвећу. Све благо и распевано – од земље до неба... Река и птица и мрави – све је певало... Однекуд наиђе девојка: млада, лепа, трепери...

Игуман је Гојку рекао да тога дана, уочи пострига, само тихује. Можда ће се предомислити кад види лепоте света... А молио се да Бог улепша тај дан. И Бог је улепшао дан – и воду и земљу и боје небеске.

– Како је леп овај свет! – рече гласно искушеник. – Какав ли је тек онај вечни, ако је овај привремено овакав?

– Онај свет је онакав како га ти замислиш, а замишљаш како верујеш – рече човек из светлости, млад и леп, као Бог. – А како онај свет замишљаш, тако на овоме чиниш.

Гојко се прекрсти и клекну.

Београд, 2020.

ОВЧАРСКА КАЂЕНИЦА

У ово време, молим вас да као људи, као народ божји, у слози, у заједници, имајући у виду општи интерес да опстанемо, да оставимо постранце све оно ништавно, неважно.

Пише: Преграј Раовић (1942–2007)

Прошле недеље, у поподневним часовима, у пећини Кађеница код Овчар Бање, на десној обали Западне Мораве, одржан је парастос мученицима изгорелим и угушеним у тој пећини – збегу српске нејачи од Турака 1813. године. Парастос је служио Патријарх српски, господин Павле, са Епископом жичким, господином Стефаном, више свештеника и овчарско-кабларских монаха и монахиња, као и хор Жичке епархије.

Обраћајући се окупљеном народу, Патријарх Павле је, између осталог, рекао:

„Колико је у нашој земљи јама, страгишта и логора, у којима је хиљаде и хиљаде наших пострадао и страдало, ево, до овога

дана, само зато што су се родили у овом народу, што су ове вере наше и што су овога језика. Колико пута сам имао прилике да чујем и да ме питају: „Па какав смо ми то народ, да ли је то неко проклетство на нама да тако страдамо од памтивека, па до дана данашњега, да нас толике јаме дочекују, да нас реке носе, да нас злочинци и живе и мртве закопавају?!“...

Шта на то одговорити? Мрети нам стоји, или овако или онако. Али, једна је разлика: да ли ћемо гинути као људи, или ћемо живети као нељуди... И не дај, Господе, јер ми знамо да би то било Твоје проклетство, да нам допустиш да ми овако само враћамо нељудски. То, браћо и сестре, да знамо и тога да се држимо. Јер, нема тога интереса ни за веру нашу, нема тога интереса ни за Господа, нема тога интереса за

народност своју, за породицу своју и за себе лично, који би могао да нас ослободи да поступамо и будемо нељуди. То никада и ни по коју цену.

И у ово данашње време, овако несретно, кад је пред нас и наш народ стављено: „Бити или не бити!“, ту науку да знамо и да пред очима духовним стално држимо и њоме да живимо. Не значи то да смо ми овце за клање, па да нас кољу и убијају како хоће. То не значи. Него значи – ако већ морамо, да се боримо – а то понављам и себи и другима толико пута, ако је: „Пушка ти је – пушка ми је – коме Бог и срећа јуначка!“, али, да голоруког, да жене, децу, да ми убијамо и бацамо у јаме – то ни по коју цену!...“

Пошто је најавио свој одлазак у Пребиловце, наредне недеље, патријарх Павле је нагласио:

Парастос у пећини Кађеници 1991: патријарх Павле са епископом жичким Стефаном и монаштво Српске свете горе

Предах у манастиру Благовештење: патријарх Павле и владика жички Стефан Боца

Фото: Слободан Пајић

„У ово време, молим вас да као људи, као народ божји, у слози, у заједници, имајући у виду општи интерес да опстанемо, да оставимо постранце све оно ништавно, неважно. Имаће времена да расправимо и о томе. Али, да нам се не дозволи, да нам се не догоди да будемо нељуди на корист само непријатеља наших, који ни о свом образу и души не мисле, а камо ли ће мислити о нашем добру...

... Ту, пред костима ових наших предака, који су, ево, знали за крст часни и слободу да даду и животе своје, и пред костима оне наше браће и сестара и дечице који су, ко зна колико дана умирали, и пред сузама и уздасима док су умирали у јамама, морамо да сагледамо своје слабости и да се исправимо, па ће, кажем, и Бог бити са нама, и

опстаћемо. То нека буде порука и мени и вама од ове наше браће из ових сандука, из овог камена са овим костима, као и оним костима што су тек сада извађене да се опоју у Пребиловцима и у Житомислићу и редом, по свим нашим крајевима, по јамама од Јадовна, па до Косова...”

Парастос мученицима у Кађеници уприличен је у оквиру спровођења одлуке Српског архијерејског сабора да се ова година обележи као година помена страдањима српског народа, од Косовског боја до данас, а посебно поводом 50. годишњице страдања Срба у Другом светском рату.

Иницијативу за обнову Кађенице дао је Епископ жички, господин Стефан, а акцију је у дело спровео отац Венијамин, старешина

манастира Преображење. Мучилиште је, иначе, још 1940. године, по својој замисли, уредио тадашњи Епископ жички, Николај Велимировић. По речима оца Венијамина, садашњу акцију помогли су многи Чачани и Драгачевци, нарочито Дљинци. За ову прилику, Месна заједница Дљин је, како налаже обичај и традиција, припремила скромну закуску. Треба знати – сада је до Кађенице, која се налази непуних пола километра изнад бране у Овчар Бањи, могуће доћи и пешице, преко viseћег моста, и путничким возилом од Овчар Бање, односно Јелен Дола.

Објављено у „Чачанском гласу”, број 32, 2. августа 1991. године

Фото: Хаци Марко Вујичић

2021 ШЕСТА МАНИФЕСТАЦИЈА „ДАНИ ПАТРИЈАРХА ПАВЛА“

- СВЕТА ЛИТУРГИЈА (8.00 часова)
  - ОТВАРАЊЕ ШЕСТЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ „ДАНИ ПАТРИЈАРХА ПАВЛА“
  - ШЕСТА ДРВОРЕЗБАРСКА КОЛОНИЈА „КРСТ ПАТРИЈАРХА ПАВЛА“
- [Овчар Бања, манастир Благовештење, 27. септембар 2021.](#)

Свету Литургију у манастиру Благовештење у Овчар Бањи служили су протојереј Мирослав Петров, архијерејски намесник трнавски са свештенством епархије жичке и прота Драган Гаћеша, парох кућански из Кућанаца родног места патријарха Павла.

У 10.00 часова почела је свечаност отварања шесте манифестације и затварање дрворезбарске колоније „Крст патријарха Павла“. У порти манастира, испред „терасе патријарха Павла“ на којој је постављена изложба крстова који су добили награде претходних година и крстови Колоније 2021. године окупили су се верни народ, организатори, представници покровитеља града Чачка, јавних установа и установа културе и сестринство манастира Благовештење.

Скупу се, традиционално уводном беседом, у име организатора и

Сестринство манастира Благовештење

Фото: Душан Милошевић

Света литургија у манастиру Благовештење на Крстовдан

оснивача, обратио Драго Милошевић, рекавши: „И ми данас, уносимо дарове у славу човека који нам је приближио Христа, који нам је приближио Јеванђеље. Уносимо и крстове које су наши дрворезбари са пуно љубави резбарили да би их принели, а ми сви заједно сабрани узнели у славу човека који је увек, у свакој прилици и на сваком месту поступао по мери Оца нашега Небеског и Сина Његовог кога нам је Отац наш послао да нам својим примером, својим животом сведочи оно што Отац наш тражи од нас како бисмо заслужили живот вечни...“

Скупу се, у име покровитеља обратио Милун Тодоровић градоначелник Чачка који је, између осталог, рекао: „На велики хришћански празник Крстовдан, окупљамо се већ шесту годину за редом, како бисмо са овог места, из Српске свете горе, поделили идеју заједништва, славили патријарха Павла, угледали се на његова дела, мисли и изговорене речи. Увек би требало да тежимо заједништву, слози, емпатији. Томе нас је учио наш велики патријарх и у његову част ми ћемо наставити, кроз његове Дане, да ширимо љубав, веру и наду...“

Одлуком жирија, овогодишњу награду за најлепше изрезбарени крст су делили Данка Караклајић из Ивањице и Стојан Топаловић из Лучана.

Награђени крстови Стојана Топаловића и Данке Караклајић

Захвалнице за учешће на колонији се добили Никола Аранђеловић и Драган Божовић из Чачка. Свечаност је увеличало појање хора Слово љубве из Чачка.

ИЗЛОЖБА КРСТОВА И ВИЗУЕЛНОГ ИДЕНТИТЕТА МАНИФЕСТАЦИЈЕ

- ПРОМОЦИЈА ЧАСОПИСА „ПАВЛЕ ПАТРИЈАРХ СРПСКИ“

► [Чачак, Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“, 13. децембар 2022.](#)

Завршна свечаност шесте манифестације „Дани патријарха Павла“ у сарадњи са Градском библиотеком „Владислав Петковић Дис“ одржана је у галерији и великој сали Градске библиотеке.

У галерији градске библиотеке „Владислав Петковић Дис“ отворена је изложба крстова из фондације колоније „Крст патријарха Павла“ и визуелног идентитета манифестације (штампани материјал). Изложбу је отворила Ана Ранђић, професор српског језика и књижевности, која је између осталог нагласила „Иако се чини да су нам године, које су од тада протекле, како Пекић каже, појели скакавци, и да је свет и даље тамница о каквој је још Шекспир писао, ако се сетимо да вечност није

Уручивање награда дрворезбарима „Крст патријарха Павла“

мерљива овоземним часовницима, разумећемо истинитост поуке Св. Василија Великог да нисмо ни створени за пролазно време, већ за вечно. И нашем патријарху Павлу била је блиска мисао о животу који је на овој земљи тек трен у ком човеку, разапетом између прошлости (која је само траг времена) и будућности (које нема, јер тек ће бити), преостаје једино да се запути тамо где је непрестана садашњост, ка вечности. Једино ако ка њој корачамо, тренуци који нам беже имају смисао. Њена нам је врата, својим страдањем из љубави, отворио Христос. И зато живот сваког Божјег човека и Божјег народа јесте пут страдања, али и пут љубави...“

Један од многих плодова манифестације „Дани патријарха Павла“ у Чачку јесте и штампање часописа ПАВЛЕ патријарх српски. Из штампе је почетком децембра изашао први број часописа.

У програму промоције учествовали су Владимир Димитријевић, професор српског језика и књижевности, протојереј Драган Гаћеша, парох кућаначки и Драго Милошевић. Одабране текстове из часописа је читао Слободан Николић, професор српског језика и књижевности.

Аутори писаних прилога у часопису су патријарх српски Порфирије,

Молитвено окупљање народа, свештенства и монаштва

Душан Ковачевић, Жарко Требјешанин, Матија Бећковић, Војислав Коштуница, Драган Драголовић, Предраг Ђоковић, Милан Ружић, Миладин Вукосављевић и Гвозден Оташевић.

Часопис је илустрован фотографијама ђакона Драгана Танасијевића, Хаџи Марка Вујичића, Имре Саба, Зорана Петровића, Драгана Јевремовића, Слободана Пајића, Гвоздена Оташевића, Архиве дневних новина „Политика“ и Архива СПЦ.

У име покровитеља манифестације и часописа, града Чачка, скуп је поздравио помоћник градоначелника Мирослав Петковић.

Модератор је била Маријана Лазић. Свечаност је увеличало појање хора *Слово љубве* из Чачка.

Оснивач и главни и одговорни уредник часописа је Драго Милошевић, а графички уредник, академски графичар Зоран Јуреш.

Овом приликом је представљена и веб презентација манифестације „Дани патријарха Павла“ која најављује и извештава о свим садржајима манифестације, у Чачку и оградима – местима која су прихватила да буду део заједничког пројекта (Кућанци, Гацко и Никшић) на адреси <https://danipatrijarhapavla.rs/>

Промоција часописа „Павле патријарх Српски“ у Градској библиотеци, 2021.

► [Кућанци, Хрватска, 15. новембар 2021.](#)

На дан упокојења блажене успомене патријарха српског Павла, 15. новембра 2021. године у цркви Светих апостола Петра и Павла, Свету Архијерејску Литургију су служили Епископ будимски г. Лукијан и Епископ пакрачко славонски г. Јован уз саслужење свештенства и монаштва две епархије. Након Свете Литургије литијски се ишло око родног имања Светог патријарха Павла. Након тога уследио је културно-уметнички програм у сеоском дому у Кућанцима.

► [Гацко, Република Српска, 15. новембар 2021.](#)

Свечаност у оквиру манифестације „Дани патријарха Павла“ је одржана 15.11.2021. године у сали Дома културе у Гацку. Доделене су награде и признања за најбољи литерарни рад на тему „Проћиће све, али душа, образ и оно што је добро остаје заувек“.

Пригодну беседу о патријарху Павлу говорио је проф. др Дарко Ђого са Богословског факултета из Фоче, а беседама и рецитацијама програм су употпунили и ученици основне школе и средње школе из Гацка, као и полазници Музичке школе „Свети Роман Мелод“. Ђого је у својој

Изложба „Дизајн Манифестације Дани патријарха Павла“ 2016–2021.

беседи, између осталог, рекао: „*Чини нам се некад да је са патријархом Павлом у царство Божије и небеску Србију уткан читав један свијет благочестивих и старих људи, људи који су крпили своје ципеле и којима је на памети било да се и ствари и међуљудски односи прије могу закрпити, поправити, него поново куповати и рушити...*“

► [Никшић, Црна Гора, 15. новембар 2021.](#)

У организацији Епархије будимљанско никшићке и Матице Српске – Друштва чланова у Црној Гори, у пареохијском дому Свети Василије Острошки у Никшићу одржани су „Дани патријарха Павла“ у Никшићу.

У програму су учествовали Епископ будимљанско никшићки г. Методије и књижевник Драган Лакићевић. Учесницима литерарно-ликовног конкурса „Наш патријарх Павле“ награде и плакете су уручили протојереј страврофор Слободан Јокић и проф. др Јелица Стојановић. Одломке из књиге „Штап патријарха Павла“ Драгана Лакићевића читали су студенти са Студијских програма за српски језик и филозофију Филолошког и Филозофског факултета из Никшића. Програм је водио мр Милорад Дурутовић.

Хор „Слово љубве“ верни сарадник Манифестације од првих дана

2022 СЕДМА МАНИФЕСТАЦИЈА „ДАНИ ПАТРИЈАРХА ПАВЛА“

- СВЕТА ЛИТУРГИЈА (8.00 часова)
  - ОТВАРАЊЕ СЕДМЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ „ДАНИ ПАТРИЈАРХА ПАВЛА“
  - СЕДМА ДРВОРЕЗБАРСКА КОЛОНИЈА „КРСТ ПАТРИЈАРХА ПАВЛА“
- [Овчар Бања, манастир Благовештење, 27. септембар 2022.](#)

Седма по реду манифестација започела је Св. Литургијом коју је служио свештенство Епархије жичке, протојереј Мирослав Петров, архијерејски намесник трнавски уз саслужење свештенства из Чачка и проте Драган Гаћеша, пароха кућаначког из родног места патријарха Павла.

Након Св. Литургије уследила је свечаност отварања манифестације и изложба крстова дрворезбарске колоније „Крст патријарха Павла“. На „тераси патријарха Павла“ постављена је изложба крстова Колоније 2022 и награђених крстова из претходних година.

У наставку програма, у име оснивача и организатора, удружења Павле – живот по Јеванђељу, скупу се обратио Драго Милошевић који је, у краћој беседи, још једном истакао да ово сабрање чинимо у част

Ана Ранђић отвара изложбу „Крст патријарха Павла“, 2022.

и славу патријарха Павла као и највећих вредности овоземаљског живота, а које нам је управо својим примером сведочио Павле док је био на земљи. Молитвено окупљање свештенства, монаштва и народа има велику симболику узношењем дарова у славу патријарха Павла и подсећања и угледања на човека који нам је приближио Јеванђеље и Христа. Овом приликом је најавио могућност отварања музеја крстова у оквиру манифестације. На крају је позвао присутне да сви заједно упуте иницијативу да се за десете „Дане патријарха Павла“, у Овчар Бањи, где су се укрштели путеви патријарха Павла, изради броназана статуа.

На јавни позив за учешће на дрворезбарској колонији „Крст патријарха Павла“ објављен почетком 2022. године, своје радове су доставили: Мирослав Ђватић из Требиња, Зоран Златановић из Враћа, Зоран Копривица из Лучана, Стојан Топаловић из Лучана, Владан Никодијевић из Петровца на Млави, Драган Тодоров из Новог Сада, Данка Караклајић из Ивањице и Никола Аранђеловић из Чачка.

Жири у саставу Зоран Јуреш, академски графичар, протојереј Мирослав Петров и Драго Милошевић, одлучили су да награде за најбољи крст добију радови Зорана Копривице и Зорана Златановића.

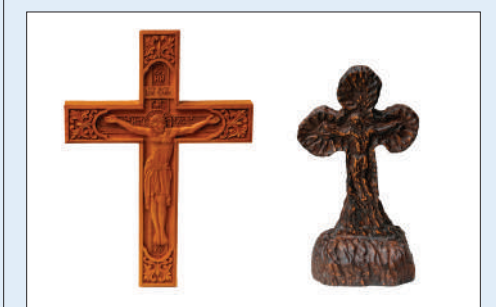
Организатори и учесници 7. „Дана патријарха Павла“, 2022.

Учесницима колоније, уз плакете и захвалнице уручен је по примерак часописа *ПАВЛЕ патријарх српски*.

На крају свечаности, Стојан Топаловић из Лучана који свих ових година учествује на дрворезбарској колонији „Крст патријарха Павла“ изрезбарио је жезал и поклатио га цркви Св. апостола Петра и Павла у Кућанцима. Жезал је примио и дародавцу захвалио прота Драган Гаћеша у име Епархије пакрачко-славонске и парохије кућаначке.

Зоран Златановић из Враћа, један од добитника награде за најбољи крст на овогодишњој колонији поклатио је ручно рађену икону патријарха Павла манастиру Благовештење. Поклон је уручен игуманији манастира Михаили која се захвалила дародавцу.

Покровитељ је град Чачак, а организатор удружење „Павле – живот по Јеванђељу. Конферансу је израдила Ана Ранђић, професор српског језика и књижевности, која је такође водила програм. Аутор целокупног дизајна манифестације и поставку изложбе осмислио је и реализовао Зоран Јуреш, ликовни уметник из Чачка. Свечаност је увеличало појање хора *Слово љубве* из Чачка.

Награђени крстови Зорана Копривице и Зорана Златановића

ИЗЛОЖБА ПОРТРЕТА ПАТРИЈАРХА ПАВЛА И КРСТОВА КОЛОНИЈЕ

• СВЕЧАНА АКАДЕМИЈА

► [Чачак, Културни центар Чачак, 19. новембар 2022](#)

Завршна свечаност седмих „Дана патријарха Павла“ започела је у горњем холу Културног центра, изложбом портрета патријарха Павла МОЛИТВЕНО СЕЋАЊЕ – СВЕТОПИСИ аутора Рајка Р. Каришића, уметничког фотографа из Београда и ручно резбарених крстова - ХОДАЊЕ У СВЕТОСТИ, насталих на дрворезбарској колонији „Крст патријарха Павла“. Изложбу је отворила Ана Ранђић, професор српског језика и књижевности. Потом је присутне поздравио и аутор фотографија г. Рајко Каришић који се захвалио организатору на сарадњи, добро припремљеној изложби и каталогу.

На свечаној академији у славу патријарха Павла, о овом светом човеку, надахнуто је беседио проф. др Мило Ломпар историчар књижевности, есејиста и редовни професор Филолошког факултета Универзитета у Београду.

Беседу је започео присећањем на један врео августовски дан када је у тролејбус на Теразијама ушао

Свештенство и руководство града са организаторима Манифестације

Фото: Душан Милошевић

Света литургија у манастиру Благовештење на Крстовдан 2022.

патријарх Павле тако тихо да нико не примети. У возилу је било троје људи, који су одмах након његовог уласка устали. А он је погледавши их рекао: „Седите, седите, ја ћу брзо сићи“. Мада је слободних места било много и мада је он заиста сишао после две станице, а да нико није ни помислио да седне, по прећутном осећању сви су стајали. Ко је био тај човек, упитао се Ломпар? Човек пред којим смо стајали био је, како каже Ломпар, један од оних самозатајених, а светих, за које Јустин Ђелијски каже да су имали три дара – дар суза, дар сећања на смрт и дар умилења.

У великој сали Културног центра посетиоци су имали прилику да слушају концерт хора „Београдски мадригалисти“ који је, под диригентском палицом г. Александра Бурића, извео један број дела Стевана Мокрањца, Исидора Бајића, Војислава Симића, Јосифа Маринковића, Корнелија Станковића и других.

На крају програма Драго Милошевић је уручио велике захвалнице са примерком првог броја часописа и репликом крста патријарха Павла хору Београдски мадригалисти, Милу Ломпару и Рајку Каришићу.

Целовечерњи концерт прослављеног хора „Београдски мадригалисти“

Беседа о патријарху Павлу: Мило Ломпар

Галерија културног центра: изложба фотографија „Павле“, Рајка Каришића

ПАТРИЈАРХ СРПСКИ
павле

Организатор Манифестације
ДАНИ ПАТРИЈАРХА ПАВЛА:
„Павле – живот по Јеванђељу“

Издавач:
ДАНИ ПАТРИЈАРХА ПАВЛА
Чачак, Пиварска 1
danipatrijarhapavla@gmail.com
www.danipatrijarhapavla.rs
тел. 0638441258

Покровишљел:
Град Чачак

Оснивач, главни и одговорни уредник:
Драго Милошевић

Графички уредник:
Зоран Јуреш

Лектор:
Ана Ранђић

Цршежи и слике:
Мирољуб Сретеновић

Фойоирафије:
Рајко Каришић
Хаџи Марко Вујичић
Хаџи Драган Танасијевић
Имре Сабо
Слободан Пајић
Душан Милошевић
Архива Компаније „Новости“

Слика на насловној сйрани:
Мирољуб Сретеновић

Штампа:
Атеље Јуреш, Чачак

Тираж: 700

СР - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222(497.11)

ПАТРИЈАРХ српски Павле / главни и одговорни уредник
Драго Милошевић. - Год. 1, бр. 1 (2021) - . - Чачак : Дани патријарха Павла, 2021- (Чачак : Атеље Јуреш). - 30 ст

Годишње.
ISSN 2812-7161 = Патријарх српски Павле
COBISS.SR-ID 52663049

Фото: Компания „Новости“